

Fondată: 1998
Anul XX

ELANUL

Nr. 183
MAI
2017

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

Gheorghe Gheorghiu-Dej, spionajul și dezvoltarea agriculturii românești

Florian BANU

Deși Ion Mihai Pacepa s-a străduit din răspuțeri, prin lucrările sale, să convingă publicul din România că spionajul tehnico-economic este o îndeletnicire cât se poate de rușinoasă și că a fost practicat exclusiv de către statele comuniste, vocile care susțin contrariul sunt nu numai foarte numeroase, dar și de o autoritate infinit superioară celei pe care ar fi putut-o spera vreodată Pacepa.

De exemplu, contele Alexandre de Marenches, fost șef al spionajului francez, admitea că spionajul propriu-zis a devenit în epoca actuală din ce în ce mai mult spionaj economic, industrial, științific și că „este foarte rentabil”: „Serviciile de informații «descoperă» astfel un procedeu folosit în altă țară. Dacă respectivul procedeu ar fi trebuit inventat și pus la punct s-ar fi cheltuit poate ani de muncă și milioane de franci. Această formă de spionaj se practică nu numai față de dușman, ci, trebuie, să o spunem, și între prieteni. (...) În serviciile de spionaj demne de acest nume sunt adesea cazuri în care, cu o singură operațiune, se reglează bugetul pe un an al ansamblului serviciilor. Desigur, serviciile de informații nu sunt remunerate în mod special pentru aceasta, dar industria țării profită”.

În organigrama D.I.E. din anul 1954 figura Serviciul VI, care se preocupa cu obținerea de „date și informații de natură tehnico-științifice din țările dezvoltate”, transformat ulterior, în iunie 1956, în Serviciul VII. Începând din a doua jumătate a anilor 1950, în limbajul colocvial al ofițerilor D.I.E., această structură a început să fie denumită Serviciul „TS” (abrevierea formulei „Tehnică și Știință”, care sintetiza domeniul de activitate al serviciului). Începând din 24 octombrie 1959, la conducerea Serviciului „Tehnică și Știință” al D.I.E. a fost numit maiorul Ion Mihai Pacepa, ca succesor al maiorului Ilie Sinceleanu.

Operațiunea „Geneza”

Abia după anul 1960, în perioada în care Gh. Gheorghiu-Dej, convins de superioritatea tehnologică a Occidentului și de dezinteresul (ba chiar ostilitatea!) sovieticilor față de industrializarea României, a optat pentru soluții tehnice și utilaje importate preponderent din Vest. Ca urmare, obținerea de informații secrete tehnico-științifice și de natură economică și comercială din țările occidentale era văzută drept o metodă eficientă de a impulsiona dezvoltarea economiei naționale².

- 1 Pentru detaliile acestei operațiuni, vezi Florian Banu, *De la S.S.I. la S.I.E. O istorie a spionajului românesc în timpul regimului comunist (1948-1989)*, București, Editura Corint, 2016, p. 430-437.
- 2 Cu binecunoscuta-i înclinație spre fanfaronadă, Pacepa susține că el și nimeni altul i-ar fi explicat lui Gheorghiu-Dej ce este spionajul industrial și i-ar fi trezit interesul pentru acest gen de operațiuni: „când, în sfârșit, Dej a înțeles ce înseamnă activitatea de informații tehnico-științifice, el a fost convins că a descoperit formula magică cu care putea rezolva durerile economiei românești” – Ion Mihai Pacepa, *Orizonturi roșii. Amintirile unui general de securitate*, București, Editura Venus, 1992, p. 220.

- continuare în pagina 14 -

Câteva considerații privind contextul politico- diplomatic al proclamării și recunoașterii independenței României¹

Marcel PROCA

Motto: „A rosti numele Basarabia e una cu a protesta contra dominației rusești”.

Mihai Eminescu

Înfrântă în războiul din 1853-1856, Rusia a fost nevoită să accepte în 1856 mai multe clauze, considerate umiltoare de către diplomația rusă, printre care figura și înapoierea către Moldova a părții sudice a Basarabiei cu județele: Cahul, Bolgrad și Ismail. Din acest moment unul din obiectivele primordiale ale politicii externe țariste, profitând de diferite contexte internaționale favorabile, o va constitui anularea acelor prevederi deranjante ale Tratatului de pace de la Paris (1856).

Tratatul semnat la 30 martie 1856 nu a însemnat instaurarea unei ordini imuabile. Elaborat sub auspiciile unei concordii doar de circumstanță, a prezentat aspecte contradictorii facilitând interpretările sau exploatarea unor imprecizii. În plus, Rusia nici nu iscălise bine tratatul și se gândea deja la modificarea lui în sensul deneutralizării Mării Negre și redobândirii Sudului Basarabiei. De altfel, în diferite momente și alte părți contractante au dorit ori și-au dat acordul pentru revizuirea Tratatului de la Paris.

Primul și cel mai important pas, în sensul anulării tratatului, l-a constituit modificarea clauzelor cuprinse la art.13 și art. 14, în sensul deneutralizării Mării Negre, în urma Conferinței de la Londra (17 ianuarie -13 martie 1871)².

- continuare în pagina 10 -

Bârladul în antichitate (3)

Contribuții cu privire la identificarea unor dave și a fluviului Hierassus după Ptolemaeus

Gheorghe CLAPA

Claudius Ptolemaeus face următoarea descriere a popoarelor.

„Ținuturile din partea de apus a Moesiei Inferioare sunt locuite de tribali, iar cele răsăritene (mai jos de gura Peuce) de troglodiți, iar gurile de Peucini” (III, 10 4).

„Țărml (maritim) începând de la gura cea mai de miază-noapte a Istrului (se înțelege brațul Chilia) și până la gurile fluviului Borysthenes și ținutul din interior (dinăuntru) până la râul Hierassus este locuit de harpii (Ἄρπιοι = Carpii) mai jos de tyrageții sarmați; și de către britolagii mai sus de Peucini” (III, 10,7).

Din descrierea lui Ptolemaeus, rezultă că britolagii (neam celtic) locuiau deasupra Deltei Dunării, veniți de prin părțile nordice, scurgându-se pe fluviul Nistru (probabil o parte și pe râul Prut), au ajuns până la Olbia. Acestor celți se datorește probabil originea orașelor Noviodunum-Isaccea și Arrubium-Măcin. Britolagii erau situați deasupra Peucinilor și în legătură cu Tyrageții stabiliți în orașul Tyras, la anul 59 a.Hr.; ei sunt supuși ulterior de romani, odată cu bastarnii, prin ocuparea orașului Tyras la anul 56 sau 57 d.Hr.

Din aceste pasagii reiese sigur faptul că Ptolemaeus vorbește numai de ținutul dintre Prut-Nistru și Boristhenes, atunci când face descrierea popoarelor care locuiesc acest ținut – așa-zii Peucini (care de fapt erau bastarnii) pe care îi vedem așezați la gurile Dunării, în deltă; britolagii erau situați deasupra deltei Dunării și în legătură cu tyrageții – Nistru; harpii (o variantă pentru carpi) sunt arătați ca locuind ținutul dinăuntru – deci în interiorul țării despre care se vorbește – Basarabia. Rezultă, astfel, că popoarele indicate de Ptolemaeus, în descrierea sa, sunt localizate în ținutul dintre Prut și Nistru și implicit prin Hierassus a înțeles Prutul.

Din cele expuse mai sus, se trage următoarea concluzie: Ptolemaeus pentru întocmirea operei sale s-a folosit de mai multe izvoare anterioare și posterioare cuceririi Daciei de romani (în special de Strabon), însă la descrierea hotarelor Daciei s-a folosit de datele luate din războaiele lui Traian, precum și știrile vechi, care făceau distincție între dacii – locuitori în apus – și geții din răsărit, deși erau același popor, iar hotare fixe nu existau.

Izvoarele istorice atestă existența unui drum pe malul Siretului, înainte de romani, care făcea legătura apusului dacic cu răsăritul elenic.

În urma războaielor lui Traian, acest drum a fost consolidat și fortificat prin diferite așezări (ex. Poiana) și făcea legătura comercială a Transilvaniei, de la Brețcu, cu Dunărea – unde la Bărboși exista flota Classis Flavis Moesica și Legiunea I Italica. Drumul a fost în atenția tuturor împăraților romani, până la părăsirea Daciei, folosindu-se și un hinterland din sudul Moldovei, destul de important, după cum dovedesc mutările de populație făcute de Cotus, Lentulus, Aelianus.

Pe baza acestor date, Ptolemaeus a luat Siretul drept hotarul de răsărit al Daciei, numindu-l Hierassus – topic elenizat.

Totuși, Ptolemaeus, din anumite informații luate de la diferiți călători sau negustori, aflând că Hierassus izvorăște de undeva din nord, din apropierea Nistrului, i-a determinat coordonatele, după cum însuși declară: „merge dinspre miază-noapte și răsărit, până la cotitura pomenită de fluviului Tyras” (III, 8,2). În realitate, Ptolemaeus a calculat coordonatele Prutului, fiind încredințat că sunt ale Siretului – Hierassus, iar vărsarea Siretului în Dunăre a fixat-o în dreptul Dinogetiei (oraș cu coordonatele stabilite). Din această combinație a două râuri complet diferite – partea superioară a Prutului și partea inferioară a Siretului – a rezultat un singur fluviu, numindu-l Hierassus.

Cu două coordonate – chiar reale – nu se poate fixa cursul unui râu lung de 535 km și atunci cartografi care au întocmit harta lui Ptolemaeus au trasat cursul râului după inspirație.

Eroarea lui Ptolemaeus a dus la situația ca numele râului Siret să poarte diferite numiri, la unii istorici. Unii scriitori, lipsiți de informația geografică necesară, au încercat să identifice cursurile de apă, menționate de Herodot, fără o analiză a spațiului geografic, fapte ce au dus la localizări greșite. Așa de exemplu:

- N. Antonovici a identificat râul Bârlad cu Tiarantos;

- Alex. Gonța a identificat râul Bârlad cu Arrarus (fără a reaminti pe cei străini).

Un fapt demn de încredere este studiul lui **G. Vâlsan**, care a afirmat că Siretul a fost împins spre răsărit cu 20-30 km de către apele din Carpați, iar Bârladul s-a deplasat spre apus din cauza unor influențe tectonice cu centrul în Câmpia Română. „La 50 km în sus de confluența Siretului cu Bârlad, diferența de altitudine între cele două talweguri este de 30 m”. Din această cauză, Bârladul este stăvilat la gură de aluviunile Siretului și formează o luncă largă de 3 km, mlăștinoasă pe alocurea, lăsând impresia unui liman uscat. Faptele sunt confirmate și de știrile documentare, perpetuate din generație în generație; documentul din 1448 iulie 15, arată sate ca fiind pe Bârlad, iar astăzi sunt situate pe Siret; documentul din 1496 ianuarie 24 amintește de lezerul cel Mare al Bârladului ce-i în gura Cerului; documentul din 1495 ianuarie 11 și 12 arată satul Piscu pe Bârlad; ș.a. Izvoarele acestea au îndreptățit pe scriitori să facă diferite identificări la râurile descrise de Herodot și trebuie avute în vedere la identificarea numirilor de râuri.

*

Informațiile de natură geografică (coordonatele și distanțele) arată că localitatea Petrodava se poate identifica și cu Bârladul, dat fiind că distanța de 109 km (Galați-Dinogetia și Bârlad) se apropie de 92,5 km = 500 stadii sau un grad (Petrodava cu 47°40' latitudine și Dinogetia cu 46°40') după Ptolemaeus, sau 111 km media unui grad.

Din toate acestea, se observă că la identificarea orașelor, s-au făcut mai multe aprecieri (după cum s-a arătat mai sus), însă nu se rezolvă problema. Pornindu-se de la descoperirea unor așezări datând din perioade vechi, sau de la localizarea prin apelarea la situarea așezării lor în raport cu alte dave, s-a ajuns la situația ca localitățile să fie identificate cu probabilitate. Unii scriitori străini au căutat să identifice așezările pe bază de toponimie; cazul lui **Gudmund Schütte**, care s-a luat după D'Anville, identificând Petrodava cu Piatra Neamț.

Identificări exacte nu pot fi făcute decât pe izvoare scrise, pe baza datelor lui Ptolemaeus (prin grade de coordonate și distanțe) și după indicațiile principalelor cotituri ale cursurilor de apă (Dunărea ș.a.).

De asemenea, trebuie să ținem seama că în ce privește latitudinea – pentru fixarea exactă a așezărilor – facem următoarele precizări:

Eudoxiu din Cnidos a fost cel dintâi (anul 360 a.Hr.) care a pus temeiurile noțiunii de latitudine și a făcut determinări de latitudine, întrebunțând calculele mișcărilor aparente cerești. Prin măsurarea înălțimii polului deasupra orizontului, înălțime care este egală ca unghi cu latitudinea locului, Eudoxiu a fixat în grade de latitudine așezarea unor orașe din Grecia.

Eratosthenes din Cyrena (247-195 a.Hr.), bibliotecar la Alexandria, a fixat valoarea gradului prin măsura unghiulară a înălțimii Stelei Polare și a trecerilor la meridian, care a permis evaluarea cu mai multă precizie a distanțelor nord-sud.

Grecii, popor de marinari și isteți cunoscători ai cerului, conducându-se după stele în timpul călătoriilor lor (pe direcția nord-sud) au remarcat că Steaua Polară se apropie din ce în ce mai mult de orizont. Măsurarea latitudinii ei a permis evaluarea distanței parcurse și s-a dedus că înălțimea unghiulară a populii lumii deasupra orizontului este egală cu latitudinea geografică a locului de observație.

Pe baza acestor cunoștințe, cu ajutorul gnomonului și orientându-se după Steaua Polară, astronomii greci au avut posibilitatea de a trasa pe hartă liniile de latitudine, fixând și localitățile, care reprezintă o realitate concretă în natură.

Rezultă, deci, că (încă înainte de Ptolemaeus) observările făcute cu privire la distribuția luminii și a căldurii au dat puțința să apară pe hartă linii fixe de mare însemnătate geografică.

Din cele înșirate până aici, vedem că Ptolemaeus, cunoscând aceste fapte, le-a pus în aplicare prin trasarea pe hartă a liniilor de latitudine, iar în partea dreaptă a hărții sale (între gradele de latitudine) a notat durata maximă a zilei și zonele numite climate.

Deci distanța de un grad dintre Dinogetia 46°40' și Petrodava 47°40' = 500 stadii = 92,5 km nu poate fi confundată cu distanța de 248 km dintre Galați (pentru Dinogetia) și Piatra Neamț, întrucât coordonatele de latitudine fixate de Ptolemaeus sunt aproape de realitate, după cum s-a arătat mai sus, cu diferența stabilită între 1°,30' și 1°,40'.

*

Cât privește **longitudinea**, situația este mai dificilă, deoarece se cere compararea timpului local al locului dat cu timpul local al meridianului de origine (diferența orelor între diferite puncte). Pentru fixarea liniilor de longitudine, s-a recurs la ajutorul eclipselor de soare sau de lună; așa-zisele observații simultane din două locuri diferite. În acest caz era necesar ca ceasornicul să fie regulat după o localitate cu longitudinea cunoscută și diferența de oră permitea aflarea diferenței de longitudine dintre cele două localități. Cei vechi neavând cronometre și nici transmiterea semnalului orei exacte (orele locale se stabileau cu ceasurile de apă și cu cadranele solare), calculele n-aveau precizia necesară, fiindcă nu se socotea exact ora locală (când s-a văzut eclipsa în cele două localități diferite) care să calculeze diferența de longitudine. Din această cauză, Meditera în harta lui Ptolemaeus apare lungită cu peste 21°, față de portulanele din secolul al XIII-lea (63°,30' față de 42°).

Astăzi se întrebuintează același principiu, însă adaptat noilor tehnici.

Datorită acestui fapt, liniile de longitudine s-au fixat prin măsurare cu stadia, socotite pe diferite paralele și pe informațiile culese de la diferiți negustori sau călători. Pe această bază se putea afla o localitate necunoscută, de o altă așezare a cărui coordonată era cunoscută, și înspre ce punct cardinal se află prima localitate față de a doua, se calcula poziția sa pe hartă. Natural această metodă a dus la diferențe mari. O oarecare siguranță, în această metodă, o prezintă orașele legate prin drumurile romane, făcute prin măsurători de distanțe și însemnate prin „miliarii”.

Situația aceasta m-a obligat de a recurge la compararea cu orașul Tomis, localitate bine fixată, întrucât inspiră mai multă încredere în stabilirea diferenței (de grade pentru longitudine).

*

Scrierea lui Claudius Ptolemaeus, „Îndreptar geografic” (Γεωγραφικὴ ὑφήγησις), nu este o operă geografică propriu-zisă, ci numai un studiu, cu date de astronomie și de matematică (cu longitudini și latitudini), pentru a da puțința să se fixeze pe hartă: diverse localități, granițele Daciei (ș.a.), precum și localizarea și identificarea diferitelor popoare, care au existat la timpul său.

Deci nu poate fi vorba de o hartă geografică, care să identifice cu exactitate așezările omenești, ci numai un studiu după care să se poată construi o hartă. Lucrarea sa a fost folosită ulterior de arabi – marea compoziție „Almagesta” și a fost baza reproducerii a nenumărate ediții până la anul 1730 (prima reproducere la anul 422 d.Hr.). Opera sa trebuie folosită cu multă atenție, comparativ și cu critică pentru a ne evita defectele care au dus la anumite deformări.

De asemeni, trebuie să ținem seama că transcrierea numirilor de localități și de ape au fost elenizate și nu prezintă o informație exactă, datorită faptului că unii scriitori, luând informații de la diferiți băștinași, nu au putut prinde și reda exact vorbirea autohtonului (confuzii de pronunțare), și implicit a dat loc la o transcriere greșită a topicelor.

Așezările grecești de pe țărmul de apus al Pontului Euxin aveau un contact nemijlocit cu indigenii și o permanentă legătură cu cetatea mună, cu care făceau comerț foarte activ de produse alimentare (exemplu, Histria cu regiunea piscicolă). Aceste călătorii și transporturi de mărfuri cereau numeroase și detaliate cunoștințe geografice asupra drumului de urmat. Tradiția consemnată de scriitori are ca fond exact amintirea acestor expediții pe care le făceau grecii cu țărmul Pontului. Faptele sunt cunoscute și transmise din generație în generație, sub formă de legende, epopei sau povestiri reale cu un conținut de adevăr. (Exemplu Heinrich Schliemann cu cetatea Troia după „Iliada” lui Homer.) Știrile antice amintesc de insula Peuce și constituie o dovadă că țărmul Pontului și gurile Dunării erau bine cunoscute. Istoria a preluat aceste izvoare și astfel s-a dat puțința ca hărțile nautice să redea exact poziția așezărilor de pe Pont și de la gurile Dunării, date preluate apoi de geografii ulteriori.

Pe această bază și pe descrierile corăbierilor și negustorilor greci – care au străbătut în lung și în lat (încă din secolul al VII-lea a.Hr.) pământul românesc, cunoscut tot atât de bine ca și țărmul Miletului – s-a dat puțința ca să apară pe hărți așezările antice.

În ce privește scrierile anticilor, trebuie să observăm că opere lor nu fac decât să reproducă pe predecesori, cu adausurile respective

ale timpului. Deși o parte din scrieri au dispărut, totuși se observă că urmașii au compilat sau au comentat descrierea faptelor – pe care le-au completat și îmbogățit cu date noi și ne-au lăsat opere reale; cazurile sunt frecvente; aceasta nu constituia un plagiat.

Concluzia pe care o tragem cu privire la opera lui Ptolemaeus este că aceasta nu-i o carte de geografie, ci este o carte de topografie, exclusiv cartografică, cu scopul de a se construi o hartă, după cum declară însuși Ptolemaeus: „prin așezarea mai bună a locurilor pe hartă” (I, 19); „cum trebuie desenat Pământul pe un glob” (I, 22).

„Îndreptarul geografic” cuprinde o listă bogată de localități, gurile unor cursuri de ape ce se varsă în Danubius-Istrus (determinate prin grade de longitudine și latitudine) și granițele popoarelor.

Datele scoase din acest „Îndreptar” permit construirea unei hărți, ținându-se seama că în ansamblu, neputându-se cuprinde integral realitatea, s-au emis și o serie de ipoteze.

Astfel, în scrierea sa, Ptolemaeus nu determină lanțul de munți al Carpaților, deși îl menționează: un simplu munte cu poziția 46° – 48°,30'; iar în interiorul Daciei nu se mai amintește despre acești munți.

Determinarea cursurilor de râuri, de unde izvorăște, încotro curge, fiind mult mai anevoios (datele fiind izolate și foarte puține, față de complexitatea naturii), s-a făcut după imaginație. Exemple:

Tyras – Nistru are numai trei coordonate:

- de la cotitură – ἀπό ἐπιτροφῆς – 53°, – 48°,30' (III, 6);

- până la terminare – μέχρι τοῦ πέρατος – 49°,30' – 48°,30' (III, 6). Expresia dă înțelesul de vărsare. Însă se face confuzie, fiind Fons Tyrae.

- gura fluviului Tyras 56°,20' – 47°,40' (III, 10,7).

Cursul său este arătat ca curgând de la apus la răsărit, paralel cu coordonata latitudinii.

În ce privește râul Hierasus, traseul lui de curgere și vărsare în Dunăre, în dreptul Dinogetiei, dă posibilitatea de a fi identificat plauzibil cu Prutul.

Afirmația este sprijinită pe următoarele considerente:

- Hierasus izvorăște de la cotitura pomenită a fluviului Tyras – Nistru (inflexio Tyrae, III, 8,2).

- la indicarea orașelor mari însemnate din Dacia se arată și Petrodava (III, 8,4).

- sudul Moldovei era sub ascultarea Imperiului Roman (dovadă valorile de pământ Ploscuțeni – sud Foltești și Traian - Tuluțești) și stăpânirea romană ținea până la Prut.

În decursul timpurilor, pe baza acestui Γεωγραφικὴ ὑφήγησις (în grade de longitudine și latitudine) cu indicarea unor cursuri de apă, având ca sprijin numai coordonatele gurilor de apă (râuri), s-au întocmit diferite hărți, cu precizarea localităților și menționarea numelor de râuri.

Această situație ne face să bănuim că n-a existat o hartă întocmită de Ptolemaeus. Ulterior, alți autori au întocmit harta „așa-zisă a lui Ptolemaeus”. Cea mai veche hartă, datând din secolul al XII-lea, descoperită la 1840 de contele Crloff Davidoff la mănăstirea Vatapédi de la muntele Athos, arată râurile foarte neclar și scurte, în afară de faptul că sunt trasate după inspirație.

Edițiile ulterioare ale hărții lui Ptolemaeus au fost redeseinate și refăcute, în nenumărate exemplare, în intervalul de timp de la anul 1471 până la anul 1730.

Siguranță prezintă localitățile situate de-a lungul Dunării și a Pontului Euxin. Privitor la așezările din interiorul Daciei, determinarea poziției prin latitudine prezintă o informare veridică, pe când verosimilitatea identificării prin longitudine, este ceva anevoios și de aceea trebuie să recurgem la ajutorul arheologiei.

Dat fiind diversitatea de păreri, trebuie să folosim cu multă precauție harta lui Ptolemaeus și să o cetim sub sugestia spiritului acelei vremi, căutând să prindem ideile care au dus la această situație și să lăsăm la o parte ipotezele neîntocmite pe dovezi.

Caracteristic este faptul că situarea Petrodavei se poate identifica plauzibil cu Bârladul, întrucât coordonatele și distanțele corespund acestei localități. În sprijinul părerii noastre vine și arheologia, care atestă sigur existența așezării Bârladului, încă din epoca neoliticului și începutul bronzului.

*

Cu privire la identificarea acestor așezări, ne-am permis să facem unele propuneri care se deosebesc de cele susținute de unii scriitori; evident, fiecare este convins că localizarea lui este cea adevărată. Prin acest studiu, subsemnatul am căutat să prezint noi argumente și nu ne închipuim că am rezolvat deplin și definitiv problema, încât să nu mai rămână nimic de adăugat, dovezi pe care nu le putem prevedea.

Circulația bancnotelor în Transilvania după introducerea coroanei austro-ungare (1892-1918)

(2)

Marian BOLUM

20 kronen/korona 1913⁷⁴

Dimensiune: 150 x 89 mm. Tipărită la 2 ianuarie 1913, intrată în circulație la data de 29 septembrie 1913, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1918⁷⁵. Desenator Josef Pfeiffer, gravor Ferdinand Schimböck⁷⁶.

Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea „20” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga, într-un medalion, un portret feminin iar dedesubt textul penalităților. În dreapta, stema Austriei, valoarea nominală în litere, titulatura băncii emitente, locul și data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate, valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu: cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română.

Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea „20” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga stema Ungariei, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. În centru, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi și valoarea „20”. În dreapta, valoarea „20” imprimată de două ori, un medalion cu un portret feminin și dedesubt textul penalităților. Numărul și seria de culoare roșie.

50 kronen/korona 1914⁷⁷

Dimensiune: 162 x 100 mm. Tipărită la 2 ianuarie 1914, intrată în circulație la data de 18 decembrie 1916, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1918⁷⁸. Desenator Josef Pfeiffer, gravor Ferdinand Schimböck⁷⁹.

Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea „50” imprimată pe suprafața bancnotei. În afara chenarului, pe latura din stânga, este tipărită valoarea nominală în litere, valoarea nominală în limbile minorităților din imperiu (cehă,

poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română) și textul penalităților. Deasupra, stema Austriei, un medalion cu un portret feminin și valoarea „50”. Dedesubt, central, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate.

Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea „50” imprimată pe suprafața bancnotei. Deasupra, valoarea „50”, imprimată de două ori. Central, un medalion cu un portret feminin iar dedesubt, textul penalităților, tipărit de două ori, valoarea nominală, locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. În afara chenarului, pe latura din dreapta, valoarea nominală iar dedesubt stema Ungariei. Numărul și seria de culoare neagră.

100 kronen/korona 1912⁸⁰

Dimensiune: 163 x 107 mm. Tipărită la 2 ianuarie 1912, intrată în circulație la data de 13 decembrie 1912, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1918⁸¹. Desenator Josef Pfeiffer, gravor Ferdinand Schimböck⁸².

Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea „100” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, stema Austriei, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate, valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu: cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română. În dreapta, valoarea „100” imprimată de două ori, un medalion cu un portret feminin și dedesubt textul penalităților.

Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea „100” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În

stânga valoarea nominală în litere, locul și data tipării, titlatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate, iar dedesubt stema Ungariei. În dreapta, valoarea „100” imprimată de trei ori, un portret feminin cu privirea spre stânga iar dedesubt textul penalităților. Serie și număr de culoare roșie.

Cele două fețe ale bancnotei sunt total diferite în ce privește desenul și culoarea. Partea tipărită în limba germană este verde pe fond multicolor, iar partea tipărită în limba maghiară este multicoloră, atât la fond cât și la desen⁸³.

Bancnotele false de 100 de coroane erau destul de bine realizate. O astfel de serie s-a fabricat pe cale litografică, cele două fețe, realizate din hârtie mai subțire, fiind lipite. Imperfecțiunile erau date de faptul că cele două foi se dezlipseau ușor dacă erau umezite. În același timp erau erori în scrierea textului, literele textului maghiar sunt mai înguste, iar marginea albă este mai lată⁸⁴.

În momentul declanșării Primului Război Mondial, criza monarhiei dualiste se accentuează. Cheltuielile bugetare, necesare susținerii războiului, sunt din ce în ce mai mari astfel că deficitele bugetare depășesc cu mult întreaga avuție a statului.

Finanțarea războiului s-a realizat prin mărirea impozitelor directe și indirecte sau prin perceperea altora noi ajungându-se de multe ori la o dublă impunere. În același scop au fost contractate de noi împrumuturi, de la bănci, pe termen scurt, de la populație, prin emiterea de obligațiuni de stat și prin împrumuturi de la statele neutre, cu scopul de a menține cursul coroanei pe piețele externe. 5% din sumele încasate în acest scop proveneau din impozite (între 1.01.1917 și 31.10.1918 s-au încasat 1.250.000.000 de coroane), 53% din emiterea obligațiunilor împrumutului de război (s-au pus în circulație, în opt rânduri, obligațiuni cu o dobândă de 5,6-6%, în valoare nominală de 18.912.000.000 de coroane, încasându-se de la populație 18.000.000.000 de coroane), 37% din împrumuturile contractate la banca de emisiune sau alte bănci⁸⁵. Toate aceste acțiuni însemnau creșterea inflației deoarece erau puse în circulație noi cantități de bancnote doar pentru cheltuielile de război, fără acoperire metalică a emisiunilor, conform convenției dintre Banca Austro-Ungariei și cele două guverne dualiste. În perioada august 1914-octombrie 1918 Ungaria a primit credite în valoare de 14.342.000.000 de coroane iar Austria în

valoare de 33.000.000.000 de coroane la acestea adăugându-se împrumuturile externe (doar împrumuturile la un consorțiu de bănci particulare germane s-au ridicat la sfârșitul războiului la suma de 1.300.000.000 de coroane)⁸⁶.

Pentru a face față solicitărilor Banca Austro-Ungariei a intensificat procesul de tipărire a bancnotelor astfel că sistemul monetar se baza doar pe circulația biletelor de bancă. Sporirea masei monetare în circulație concomitent cu reducerea mărfurilor de pe piață a determinat o depreciere masivă a coroanei austro-ungare atât pe plan intern cât și pe piețele europene.

Cursul coroanei austro-ungare față de celelalte monede europene a cunoscut scăderi dramatice, mai ales după 1916. Față de francul elvețian pierderea era de 30% la începutul anului 1916, iar în decembrie 1918 pentru 100 de coroane se plăteau doar 25,46 de franci elvețieni⁸⁷. Deprecierea coroanei a avut și alte cauze: anularea obligativității Băncii Austro-Ungare de a menține pe piețele internaționale a cursului coroanei la nivelul parității stabilite în 1892 și a menținerii stocului metalic de acoperire, ineficiența împrumuturilor externe contractate cu scopul de a influența cursul coroanei, speculațiile valutare ale oamenilor de afaceri, reducerea metalică a băncii de emisiune și a importurilor de mărfuri plătite cu aur. Stocul de acoperire al băncii de emisiune era în decembrie 1913 de 62,6% pentru ca în decembrie 1917 să mai reprezinte doar 21% din cel existent în 1913, astfel că acoperirea biletelor de bancă aflate în circulație era de 2% în argint și de 1,7% în aur, în 1917 și doar de 1% la sfârșitul războiului⁸⁸.

Declanșarea războiului a schimbat și structura banilor aflați în circulație. Dispar din circulație monedele cu valoare deplină (monedele de aur sunt retrase de banca de emisiune și cuprinse în stocul de acoperire sau teaurizate de populație deoarece se manifestă o stare de neîncredere față de bancnote) dar și monedele divizionare de argint de 1 coroană, 2 coroane și de 5 coroane. Pentru a suplini dispariția acestor monede, foarte importante în realizarea tranzacțiilor mărunte, Banca Austro-Ungariei pregătește emiterea bancnotelor de 1 coroană și 2 coroane, iar ulterior, prin convențiile din iulie 1914 cu guvernele dualiste, este împuternicită să emită în mod nelimitat bilete de bancă de 10 coroane și 20 de coroane.

1 kronen/korona 1914⁸⁹

Dimensiune: 113 x 68 mm. Tipărită la 5 august 1914, intrată în circulație la data de 16 august 1914, retrasă din circulație la data

de 31 iulie 1917. Desenatori Josef Pfeiffer și Rudolf Rössler, gravor Ferdinand Schimböck⁹⁰.

Avers: texte în limba germană și în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga, într-un pătrat înscris într-un cerc, valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu (cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română) și stema Austriei. Dedesubt, valoarea nominală în limba germană. În centru, un medalion cu un portret feminin, iar în jurul medalionului textul penalităților, în limba germană și în limba maghiară. În dreapta, stema Ungariei, și valoarea „1”. Dedesubt, valoarea nominală în limba maghiară. Jos, de la stânga la dreapta, titulatura băncii emitente, în limba germană și în limba maghiară, data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate.

Revers: În stânga, valoarea nominală în limba germană și seria de identificare. În dreapta, valoarea nominală în limba maghiară și numărul de identificare.

2 kronen/korona 1914⁹¹

Dimensiune: 112 x 67 mm. Tipărită la 5 august 1914, intrată în circulație la data de 16 august 1914, retrasă din circulație la data de 31 iulie 1917⁹². Desenatori Josef Pfeiffer și Rudolf Rössler, gravor Ferdinand Schimböck⁹³.

Avers: texte în limba germană și în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga, sus, într-un pătrat înscris într-un cerc, valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu (cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română) și stema Austriei. Dedesubt, valoarea nominală în limba germană. În centru, un medalion cu un portret feminin, iar în jurul medalionului textul penalităților în limba germană și limba maghiară. În dreapta, sus, stema Ungariei, și valoarea „2”, înscrisă într-un medalion. Dedesubt, valoarea nominală în limba maghiară. Sub valoarea nominală în litere, în limba germană și în limba maghiară, textul: „La cerere Banca Austro-Ungară plătește pentru aceasta bancnotă, la centralele sale din Viena și Budapesta, imediat două coroane în monedă legală”. Jos, de la stânga la dreapta, titulatura băncii emitente, în limba germană și în limba maghiară, data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate.

Revers: În stânga, valoarea nominală în limba germană și seria de identificare. În dreapta, valoarea nominală în limba maghiară și numărul de identificare.

Bancnota de 2 coroane are trei variante, diferențele fiind date de variațiile de culoare și de modalitatea de scriere a seriei și a numărului de identificare.

Consiliul general al Băncii Austro-Ungare a stabilit că bancnotele de 2 coroane uzate se schimbă la cerere la valoarea lor nominală, dacă nu sunt suspiciuni asupra autenticității lor, în caz contrar fiind trimise la sediul central din Viena. Normele de retragere mai prevedeau că bancnotele ce au fost în mod intenționat deteriorate, prin scriere, desenare, ștampilare perforare sau alte alterări, se primesc de către casele băncii cu o penalizare de 5 filleri pentru fiecare exemplar⁹⁴.

10 kronen/korona 1915⁹⁵

Dimensiune: 150 x 80 mm. Tipărită la 2 ianuarie 1915, intrată în circulație la data de 24 iulie 1916, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1918⁹⁶. Desenator Josef Pfeiffer, gravor Ferdinand Schimböck⁹⁷.

Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea „10” imprimată pe suprafața bancnotei. Deasupra, stema Austriei, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate și valoarea „10”. Dedesubt, central, într-un medalion, un portret de baiat. În afara chenarului, pe latura din dreapta, este tipărită valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu (cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română) iar dedesubt, textul penalităților. Numărul și seria de culoare neagră.

Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea „10” imprimată pe suprafața bancnotei. În afara chenarului, pe latura din stânga, valoarea „10” imprimată de două ori, stema Ungariei și valoarea nominală. Deasupra, valoarea nominală, locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. Dedesubt, textul penalităților. În dreapta, într-un medalion, un portret de baiat iar dedesubt valoarea nominală.

Datorită izbucnirii războiului, industria este orientată către producția de război. Produselor de primă necesitate se găsesc din ce în ce mai greu iar prețurile acestora sunt din ce în ce mai mari. Creșterea salariilor nu reușește să acopere creșterea inflaționistă a prețurilor. Întreprinderile ce produc pentru nevoile armatei sunt militarizate. Multe întreprinderi ce produc pentru piață sunt nevoite să-și închidă porțile datorită lipsei de materii prime și a combustibilului, ceea ce determină creșterea șomajului. În agricultură o parte din terenuri rămân neînsămânțate, ceea ce

determină scăderea producției. Cu toate acestea, producția este rechiziționată pentru nevoile armatei. Prețurile unor produse agricole, ale celor de care avea nevoie armata, sunt plafonate, iar consumul de alimente este raționalizat. În același timp, datorită accelerării inflației se reduce puterea de cumpărare și scade dramatic nivelul de trai.

Datorită retragerii depunerilor din bănci, a tezurării monedelor de aur și de argint și a împrumuturilor făcute de stat la banca de emisiune, lipsa de bani devine acută astfel că până și tranzacțiile mărunte se desfășoară cu dificultate. Cu toate acestea volumul bancnotelor emise de banca de emisiune este din ce în ce mai mare. În acest context continuă și tipărirea bancnotelor cu valoare nominală mică, de 1 coroană și de 2 coroane.

Bancnotele de 1 coroană și de 2 coroane vor avea o nouă grafică.

1 krone/korona 1916⁹⁸

Dimensiune: 112 x 67 mm. Tipărită la 1 decembrie 1916, intrată în circulație la data de 21 decembrie 1916, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1918⁹⁹. Desenatori Alois Hans Schramm și Rudolf Rössler, gravor Ferdinand Schimböck¹⁰⁰.

Avers: texte în limba germană și în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga, sus, imagine din arhitectura clasică. Dedesubt, texte în limba germană (valoarea nominală, titulatura băncii emitente, locul și data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate) și stema Austriei. În centru, într-un medalion, valoarea „1”. În dreapta, sus, imagine din arhitectura clasică. Dedesubt, texte în limba maghiară (valoarea nominală, titulatura băncii emitente, locul și data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate) și stema Ungariei.

Revers: În stânga, într-un pătrat, valoarea nominală în litere în limbile minorităților din imperiu (cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română), textul penalităților în limba germană și numărul de identificare, de culoare neagră. În centru, într-un medalion, un cap de bărbat cu cască. În dreapta, valoarea „1” textul penalităților în limba maghiară și seria de identificare, de culoare neagră.

2 kronen/korona 1917

Dimensiune: 125 x 85 mm. Tipărită la 1 martie 1917, intrată în circulație la data de 9 iulie 1917, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1918¹⁰¹. Desenatori Rudolf Junk și Rudolf Rössler¹⁰².

Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. În centru, sus, valoarea „2”. În stânga și în dreapta câte un medalion cu un portret feminin. Sub cele două medaloane, în câte un cartuș, valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu (cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română) și textul penalităților. Jos, în stânga și în dreapta, valoarea „2”. În centru, după valoarea nominală, data și locul tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile, semnăturile autorizate și stema Austriei. Seria și numărul de culoare verde¹⁰³.

Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. În centru, sus, valoarea „2” iar dedesubt valoarea nominală încadrată de textul penalităților. În stânga și în dreapta câte un medalion cu un portret feminin. În centru, valoarea nominală, data și locul tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. În stânga textelor din zona centrală stema Ungariei iar în dreapta monograma băncii emitente. Jos, în stânga și în dreapta, valoarea „2”.

Un amplu raport asupra activității Băncii Austro-Ungare a fost prezentat de Consiliul general al băncii din data de 17 decembrie 1917, cu ocazia întrunirii primei Adunări generale ținută de la izbucnirea războiului. Raportul prezenta Adunării generale activitatea băncii din ultimii patru ani, analiza activelor și pasivelor, împrumuturile acordate statului în această perioadă, rezerva metalică, circulația bancnotelor și propunerea de prelungire a privilegiului băncii de emisiune ce expira pe 31 decembrie 1917. În primele săptămâni de la declanșarea războiului, banca de emisiune s-a confruntat cu o lipsă acută de bani, în special a bancnotelor cu valoare nominală mică, astfel că între 27 iulie și 15 august 1914 au fost tipărite bilete în valoare de 1,1 miliarde de coroane. De-a lungul anilor, banca de emisiune a acordat mai multe împrumuturi celor două state ale monarhiei, suma totală, până la 17 decembrie 1917, fiind de 13,2 miliarde de coroane, 9 miliarde fiind acordate Austriei și 4,2 miliarde Ungariei, cu o dobânzi de 1% până la suma

de 6,3 miliarde și de 0,5 % peste această sumă (dobânda putea să crească, până la 4 % dacă banca nu ar fi putut plăti dividende minimale de 105 coroane). Circulația bancnotelor a cunoscut creșteri foarte mari: în iulie 1914 se aflau în circulație bancnote în valoare de 3 miliarde de coroane, la sfârșitul anului 1914 se ajunge la 5,1 miliarde, la sfârșitul anului 1915 erau în circulație 7,1 miliarde de coroane, la sfârșitul anului 1916 erau în circulație 10,8 miliarde, iar la 7 decembrie 1917 circulația ajunge la 17,7 miliarde de coroane¹⁰⁴. După prezentarea raportului Adunarea generală, pe baza propunerii Consiliului general, aprobă încheierea cu cele două guverne dualiste a acordurilor pentru prelungirea privilegiului băncii de emisiune până la data de 31 decembrie 1919.

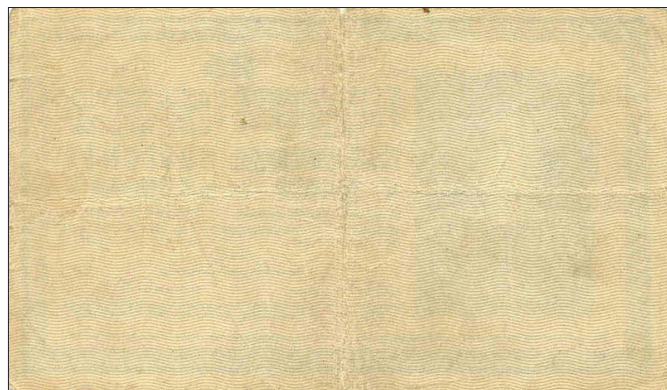
Prețurile produselor de bază au cunoscut creșteri galopante datorită devalorizării rapide a coroanei. Pentru a exemplifica aceste creșteri suntem în măsură să prezentăm valoarea unor produse la începutul războiului și apoi la sfârșitul anului 1917: 1 litru lapte 20-40 filleri-2 coroane, 1 kg. brânză 2 coroane-22 coroane, 1 kg. făină 28 filleri-1,60 coroane, 1 kg. carne 1 coroană-10 coroane, 1 kg. cafea 2 coroane-30 de coroane, 1kg. zahăr 80 filleri-2,56 coroane, 1 litru de vin 80 filleri-6 coroane, 1 sticlă de bere 34 filleri-1,60 coroane, 1 găscă 10 coroane-80 de coroane, 1 metru stofă 15 coroane-130 coroane, o căciulă 30 coroane-200 de coroane, o cămașă 2 coroane-26 coroane, o pălărie 3 coroane- 15 coroane, o pereche ciorapi 1,20 coroane-32 coroane¹⁰⁵.

Ultima lege monetară a Austro-Ungariei a fost adoptată în februarie 1918 și prevedea înlocuirea efigiei împăratului Francisc Iosif de pe monedele de aur și de argint cu efigia lui Carol al IV-lea însă legea nu a mai fost pusă în aplicare datorită dispariției imperiului.

Cu mai puțin de o lună înainte de sfârșitul războiului apar tipuri monetare noi. Guvernul Karoly Mihaly emite bilete cu valori nominale de 25 și 200 de coroane însă acestea nu au fost recunoscute de Banca Austro-Ungariei. Ele nu au avut putere de circulație în Transilvania astfel că ulterior nu vor fi acceptate la ștampilare. Aceste bilete au fost ștampilate în 1918 doar de către armata română în zona sa de aplicații.

25 kronen/korona 1918¹⁰⁶

Dimensiune: 135 x 80 mm. Tipărită la 27 octombrie 1918, intrată în circulație la data de 30 octombrie 1918, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1918¹⁰⁷.

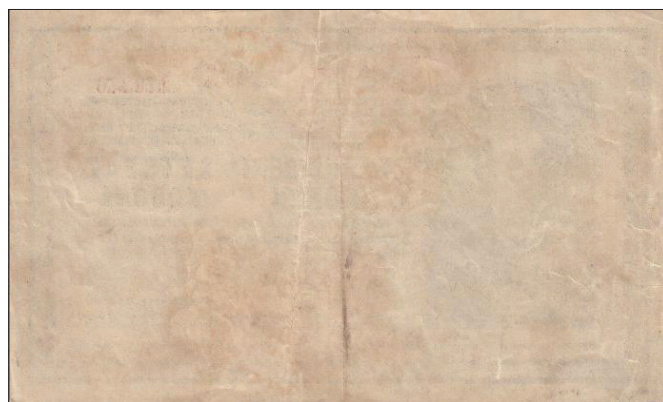

Avers: texte în limba germană și în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga, un medalion cu un portret feminin, iar dedesubt valoarea „25”. În dreapta, după valoarea nominală, titulatura băncii emitente, data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate. Jos, textul penalităților. Număr de identificare de culoare roșie.

Revers: alb, neted sau cu linii ondulate.

200 kronen/korona 1918¹⁰⁸

Dimensiune: 168 x 100 mm. Tipărită la 27 octombrie 1918, intrată în circulație la data de 30 octombrie 1918, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1918¹⁰⁹.

Avers: texte în limba germană și în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga, un medalion cu un portret feminin, iar dedesubt valoarea „200”. În dreapta, după valoarea nominală, titulatura băncii emitente, data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate. Jos, textul penalităților. Serie și număr de culoare roșie.

Revers: alb, neted sau cu linii ondulate.

Ultima bancnotă emisă de Austro-Ungaria a avut valoarea nominală de 10.000 de coroane, valoare în concordanță cu hiperinflația ce se manifesta în ultimele zile ale Imperiului. Intrarea în circulație a acestor bilete s-a făcut după ce Banca Austro-Ungariei nu mai avea drept de emisiune.

10.000 kronen/korona 1918¹¹⁰

Dimensiune: 191 x 127 mm. Tipărită la 2 noiembrie 1918, intrată în circulație la data de 19 decembrie 1918, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1918¹¹¹. Desenatori R. Leffler și Rudolf Rössler, gravor Ferdinand Schimböck¹¹².

Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga stema Austriei. În stânga și în dreapta stemei valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu: cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română. Sub stemă, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate iar dedesubt textul penalităților. În dreapta, un medalion cu un portret feminin. Număr de identificare de culoare roșie.

Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga stema Ungariei. În stânga și în dreapta stemei

valoarea nominală în litere. Sub stemă, valoarea nominală în litere, locul și data tipării, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate iar dedesubt textul penalităților. În dreapta, un medalion cu un portret feminin.

În vara anului 1918 circulația bancnotelor a atins cifra de 24 de miliarde de coroane¹¹³. În aceste condiții inflația nu mai putea fi stăpânită, iar prețul produselor de primă necesitate ajunsese la cote alarmante. Toate măsurile întreprinse pentru a stopa devalorizarea coroanei s-au dovedit fără efect. Monarhia austro-ungară era în plin proces de dezintegrare.

Actul de la 1 Decembrie 1918 a însemnat revenirea Transilvaniei și a celorlalte provincii românești din Austro-Ungaria în granițele Regatului României. Începea astfel o nouă etapă în dezvoltarea economică socială și politică a acestei provincii.

Note:

74. <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/AUT/AUT0010.htm>
75. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
76. <http://papirpenz.hu/reszletek/27>
77. <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/AUT/AUT0010.htm>
78. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
79. <http://papirpenz.hu/reszletek/34>
80. <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/AUT/AUT0011.htm>
81. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
82. <http://papirpenz.hu/reszletek/39>
83. http://documente.bcucuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1912/BCUCLUJ_FP_279771_1912_014_051.pdf
84. http://documente.bcucuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1917/BCUCLUJ_FP_279771_1917_019_024.pdf
85. *Ibidem*.
86. Costin C. Kirilțescu, , *op. cit.*, p. 249-250.
87. *Ibidem*, p.253 .
88. *Ibidem*, p. 255-257.
89. <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/AUT/AUT0016.htm>

90. <http://papirpenz.hu/reszletek/10>
91. <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/AUT/AUT0017.htm>
92. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
93. <http://papirpenz.hu/reszletek/446>
94. http://documente.bcucuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1914/BCUCLUJ_FP_279771_1914_016_035.pdf
95. <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/AUT/AUT0010.htm>
96. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
97. <http://papirpenz.hu/reszletek/19>
98. <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/AUT/AUT0017.htm>
99. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
100. <http://papirpenz.hu/reszletek/448>
101. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
102. <http://papirpenz.hu/reszletek/11>
103. http://documente.bcucuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1917/BCUCLUJ_FP_279771_1917_019_025.pdf
104. http://documente.bcucuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1917/BCUCLUJ_FP_279771_1917_019_050.pdf
105. http://documente.bcucuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1917/BCUCLUJ_FP_279771_1917_019_050.pdf
106. <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/AUT/AUT0023.htm>
107. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
108. <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/AUT/AUT0024.htm>
109. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
110. <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/AUT/AUT0025.htm>
111. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
112. <http://papirpenz.hu/reszletek/60>
113. http://documente.bcucuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1918/BCUCLUJ_FP_279771_1918_020_034.pdf

Căutare

Petronela Carolina Coșeru
Liceul Pedagogic Bârlad

Picătură de rouă,
Pe-un obraz credincios,
O inimă frântă,
Într-un trup stricăcios.

Lumină peste gânduri,
Flacăra în piept,
Ale gândurilor zboruri,
Către Tine îndrept.

Sentiment temător,
Zguduitor al lumilor,
Deschizător de porți,
De inimi și de sorți.

Caut adânc în mine,
Chipul. Seamănă bine.
Atunci când Tu mi-o ceri,
Găsesc adânc în mine
Ale iubirii, mari puteri!

Câteva considerații privind contextul politico-diplomatic al proclamării și recunoașterii independenței României

- urmare din pagina 1 -

Factorilor politici avizați le era limpede că pentru Imperiul țarist, situat pe calea dezangajării de prevederile actului internațional de la 30 martie 1856, pasul următor îl reprezenta retrocedarea Sudului Basarabiei.

Și parcă tocmai pentru a sublinia reluarea unei politici active către zona Strâmtoarelor, Petersburg-ul a modificat și regimul politico-administrativ al Basarabiei, din provincie de graniță în cea de simplă gubernie (1871)³. Redeschiderea problemei orientale în 1875 și posibilitatea de a deveni un factor decisiv în regiune oferea Rusiei imperialiste cel mai bun prilej internațional în acest sens.

Din septembrie 1876, până în ianuarie 1878, guvernau de la Petersburg au făcut remarci ambigue, evazive „vorbind academic” și oferind indirect largi compensații. Ponderele acestor discuții în care au fost implicați, factorii de decizie de la Petersburg: Gorceacov, Nelidov, Ignatiev și țarul au fost variabile, diferind de la o epocă la alta. În perioada scursă de la instalarea grosului armatei țarului în România și până la înfrângerea de la Plevna, tonul propunerilor a crescut în intensitate, scăzând apoi până la asigurarea situației militare.

Deși în aceste luni, guvernul român nu a fost niciodată deschis și oficial informat, însăși aceste tatonări, precum și alte informații provenite din diferite surse, îndeosebi prin canale diplomatice, au fost suficiente pentru a contura măcar la nivel general intențiile rusești.

De altfel și în presă transpăuseră informații despre tratativele secrete în care era implicată diplomația țaristă⁴, fapt ce s-a repercutat direct asupra opiniei publice românești. În ziarul „Românul” încă de la începutul răscoalei din Bosnia-Hertzeșgovina, la 2/14 noiembrie 1875⁵, se anunța opinia publică, cu accente dramatice, cum că „Basarabia ar fi sacrificată”. Știrea era reluată la 15 noiembrie într-un articol intitulat sugestiv „Basarabia - cheia propășirii și puterii României”, unde subliniindu-se importanța ei strategică se afirma că „valorează cât zeci de alte județe ale României”⁶. În ceea ce privește evoluția situației internaționale, la 3/15 ianuarie 1877 se încheie Tratatul de la Budapesta între Rusia și Austro-Ungaria, care confirma prevederile acordului de la Reichstadt, urmat în martie același an de o convenție, ce pecetluia definitiv soarta sudului Basarabiei⁷.

În același jurnal, la 10 ianuarie 1876, era reprodușă, din ziarul „Le Monde”, o corespondență din București, în care se scria despre eventualitatea proclamării independenței României: „Proiectul Principelui Carol și al miniștrilor săi este deja aprobat de Rusia și Germania. Se asigură însă că aderarea Rusiei este făcută pe învoiala de se reda tronului imperial, partea meridională a Basarabiei, din nou încorporată cu Moldova în virtutea tratatului de la 1856; aderarea Germaniei ar fi cumpărată prin concesii favorabile intereselor germane în afacerea căilor ferate. Însă mai adaugă că dând fiecare, parte, ceea ce pierde principele ereditar va lua pe de altă parte, mulțumită înrăuririi cabinetului de la Petersburg. Dobrogea împreună cu Kustendge (Constanța, n. ns.), portul pe Marea Neagră, va face parte integrantă a statului a cărui suveranitate o datorează împăratului Napoleon al III-lea”⁸. Pe de altă parte, agentul diplomatic român la Petersburg, Filipescu, dezvoltă Domnitorului - în urma convorbirilor purtate în decembrie 1875 cu diferite personalități politice - intenția guvernului țarist de a reanexa

cele trei județe din sudul Basarabiei⁹.

Cunoscutele tendințe anexioniste ale Imperiului țarist au sensibilizat și mediile politice¹⁰. Soarta județelor basarabene, în condițiile unei Rusii „prăvălite” asupra Peninsulei Balcanice, stârnea, pe bună dreptate, întrebări neliniștitoare în mintea guvernanților. Despre o colaborare cu Turcia nu putea fi vorba în condițiile în care aceasta, în miopia ei politică, eluda orice discuție privind independența României, ba mai mult se înverșuna cu obstinție în a o considera o provincie „privilegiată” a Imperiului otoman, stârbind pe bună dreptate indignarea ministrului de externe, în persoana lui Mihail Kogălniceanu. Guvernul Ion C. Brătianu este, prin urmare, nevoit să găsească o modalitate de acomodare a scopurilor cel puțin parțial, cu acelea ale Rusiei. De aici, nevoia unor negocieri directe, tergiversate însă de manifestarea unor mari reticențe datorate, nu numai, unei posibile afectări a suveranității, dar mai ales teritoriale.

Încă de la începutul anului 1876, Carol I ținuse să-i precizeze consulului rus, Zinoviev, că suzeranitatea otomană era intolerabilă, jignitoare și incompatibilă „cu angajamentele morale pe care, în calitate sa de Prinț de Hohenzollern, și le-a luat față de țara care i-a încredințat destinele sale”¹¹. Guvernul român a început, în aceste condiții dificile, tatonările diplomatice în direcția Vienei și a Petersburgului în vederea posibilei participări a

României la un conflict cu otomanii. Astfel, în august 1876 va avea loc o întrevedere a prim-ministrului cu împăratul Franz Joseph la Sibiu, iar în septembrie o delegație, condusă de Ion C. Brătianu, s-a deplasat la Livadia (Crimeea), pentru o întâlnire cu țarul Alexandru al II-lea și cancelarul Gorceacov. În intenția premierului român era realizarea unei înțelegeri care să garanteze interesele statului român. În cursul discuțiilor, emisarii de la București și-au oferit cooperarea, în cazul intrării Rusiei în război cu Poarta, în „schimbul recunoașterii independenței, ridicării țării la rangul de regat și anexării Dobrogei până la Constanța”¹².

De asemenea, preocupările privind Basarabia, îl vor determina pe Ion C. Brătianu să-i solicite lui Gorceacov o definire a poziției oficiale rusești în această problemă. Este interesant de remarcat, și maniera în care s-a desfășurat conversația. La întrebarea directă a premierului român, acesta i-ar fi răspuns aluziv că lui „îi place să fie ghicit”. Brătianu nu s-a lăsat descurajat, și într-o altă convorbire a menționat că el „înțelege că există intenții rele cu privire la Basarabia”. Gorceacov ar fi protestat: „- Dar cum se poate! Apoi, Basarabia nu este consacrată prin tratate? Și credeți că nu se vor respecta tratatele?”¹³

Întrebat de contele Ignatiev de ce o introducea în ecuația politică, primul-ministru, după anumite precizări (ce vizau conceptul de frontiere sigure/naturale ale Imperiului rus și ideea unor compensații), afirma că: „Basarabia era o parte din trupul României care o deschidea spre gurile Dunării și Mare”¹⁴. Interlocutorii țariști, printre care și Ignatiev, au dat însă asigurări că nu putea fi vorba de schimbări teritoriale, atâta vreme cât tratatele erau încă în vigoare. Tot în toamna anului 1876, Ion C. Brătianu readuce în discuție problema Basarabiei, după sosirea la București a noului agent diplomatic, Zinoviev, cerând să fie lămurit în privința zvonurilor care circulau de câțiva ani. În acest sens a fost invocată publicistica rusească care vehiculase constant o asemenea pretenție, fără a exista nici o poziție oficială în acest sens. Acesta a replicat că acestea sunt

Atacul de la Smârdan - N. Grigorescu

simple speculații, promițând însă, un răspuns oficial.¹⁵

Asigurările rusești nu s-au dovedit suficiente pentru românii confrunțați cu, mult prea, dese invazii rusești. În mesajul domnesc la deschiderea corpurilor legiuitoare se exprima speranța ca „scutul Europei garante să nu ne lipsească pentru apărarea integrității teritoriului” românesc.¹⁶ Iar deputatul conservator N. Blaremburg, în ședința Camerei din 25 noiembrie 1876, subliniind pericolele ce subzistă asupra Basarabiei, cerea și să nu se piardă cu nici un preț acest teritoriu și să nu se subscrie ideii de compensații (era avută în vedere și o posibilă proclamare a regatului).¹⁷

Totodată, semnalele parvenite la București din străinătate arătau că neutralitatea devenea iluzorie, fiind nu numai dificil de menținut, dar chiar de nedorit în condițiile în care marile puteri ne refuzau constant acordarea de garanții. I. Ghica, aflat la Londra, sublinia faptul că „garanția Europei... așa cum rezultă ea prin tratatul de la Paris pentru România nu este eficientă și ar fi de interes european ca ea să fie făcută eficace”. Răspunsul diplomaților britanici a fost evaziv, promițându-se că se va încerca la Conferința de la Constantinopol (ale cărui lucrări se vor deschide la 30 noiembrie/12 decembrie 1876) „să facă să dispară orice cauză de neînțelegeri”.¹⁸ De la Berlin ni se recomanda „reglementarea trecerii armatei rusești în baza unui tratat este de preferat decât abandonării Rusiei pur și simplu a teritoriului țării”.¹⁹ Era clar că România era lăsată singură, la discreția evenimentelor, fără nici o siguranță în privința unor *garanții colective*.

De altfel, anul 1877 a început sub semnul pregătirii diplomatice deschise a războiului. Interesată în mod deosebit, în acest fel de soluționarea crizei, Rusia a obținut un acord bilateral între ea și Austro - Ungaria ce prevedea modalități concrete de aplicare a înțelegerii de la Reichstadt. Cele discutate aici s-au regăsit în convenția încheiată la 3/15 ianuarie 1877, la Budapesta și într-un act adițional. Esențial, în acest acord, era faptul că Rusia se asigura de neutralitatea Austriei, în schimbul anexării de către aceasta a Bosniei și Herțegovina.²⁰ În plus, la Petersburg ziarele rusești instigau la război considerând „tratatele desființate, provinciile turcești libere de a se răscula, iar puterile în drept să atace Imperiul otoman”.²¹

Îngrijorat de anunțarea „iminentei invazii rusești”²², Nicolae Ionescu - ministrul de externe - întreba, la 22 februarie/6 martie 1877, pe agentul de la Berlin, dacă n-ar putea afla ce „înțelegere face Cabinetul de la Petersburg cu Basarabia după abrogarea tratatului de la Paris”.²³

Prehensiunea față de o posibilă utilizare de către Rusia a unei victorii militare împotriva Turciei în dauna României, era tot mai acut resimțită în cercurile politice și presa de la București. Căutând să combată temerile exprimate în ziarul conservator „Timpu” că Rusia va răpi României cele trei județe basarabene, ziarul liberalilor „Românul” sublinia într-un articol de fond din 1 martie 1877: „Sperăm că Rusia nu va voi să reia părțicia din Basarabia ce ne-a redat-o. Nu putem însă, din nenorocire să zicem că această speranță este pe deplin întemeiată. Ni se pare că neavând în cuget cătuși de puțin de a face război cu Puterile occidentale, Rusia, chiar de ar cere restituirea Basarabiei, nu va insista prea mult asupra acestui punct mai mult decât se cade, spre a nu ațâța neînțelegeri...”²⁴

„Monitorul Oficial”²⁵ publica a doua zi o știre de senzație apărută în „Petersburger – Herald” unde se afirma că „în cercurile ruse” serioase se studiază dacă nu s-ar putea retroceda Rusiei partea Basarabiei ce i s-a luat în 1856 și de a se da României drept compensație insulele Dunării situate în fața Giurgiului.²⁶ Pentru a liniști spiritele, I. C. Brătianu a dezmințit în mod formal realitatea zvonurilor apărute în presă. La 1 martie el declara în parlament că „niciodată nu s-a vorbit de Basarabia, nici la Berlin, nici la Constantinopol, nici la Viena, nici la Petersburg, nici la Londra”.²⁷ Iar la 3 martie în urma interpelării făcută de senatorul Deșliu, răspundea că „nimeni nu ne-a făcut o asemenea confidență și chiar dacă Rusia ar avea aceasta în intenția sa, nu avea să ne-o destăinuiească nouă și că nu crede că se va găsi un singur român care nu ar fi capabil să facă toate sacrificiile pentru a păstra neatins teritoriul român”.²⁸ Ziarul „Presa” reacționând la declarațiile primului ministru comenta că „nu cu asemenea fraze retorice se face politică și diplomație”.²⁹

Exista atât în Partidul Național Liberal, cât și în grupările conservatoare, un puternic curent pentru neutralitate, generat de teama față de tendințele expansioniste ale Imperiului țarist. Printre protagoniștii ei se vor număra: I. Ghica, D. A. Sturdza, Dimitrie Brătianu, N. Ionescu, N. Blaremburg, P. P. Carp etc.³⁰ Lor li se vor opune cei ce credeau că neatarnarea țării nu poate fi obținută decât pe calea armelor, fie printr-o alianță cu Rusia.

Cele două opinii de politică externă au cunoscut un moment maxim al înfruntării, cu ocazia discuțiilor legate de încheierea unei convenții cu Rusia. Din inițiativa prim - ministrului Brătianu a avut loc un consiliu de coroană (1/13 aprilie 1877), la care pe lângă membrii guvernului au fost invitați foștii prim - miniștri și președinții Corpurilor Legiuitoare. Cu toții și-au spus părerea, răspunzând în principal la întrebarea dacă să se încheie o convenție politică și militară cu Rusia. Dintre toate luările de cuvânt cea mai consistentă ni s-a părut cea a lui Mihail Kogălniceanu. El declara că: „Nu cunoaște situația României față de celelalte puteri, nici propunerile făcute de Rusia. În aceste condiții, crede că Rusia învingătoare va lua Basarabia. Nu este în interesul țării noastre nici de a încheia o alianță politică, nici de a coopera cu Rusia. Admite totuși nevoia unei convenții”.³¹

Deși diplomația țaristă a încercat să evite un angajament privind păstrarea integrității teritoriale cum o arăta limpede Nelidov³², la 4/16 aprilie 1877 se va semna convenția privitoare la trecerea trupelor ruse prin România. Era prevăzută în art. 2 - obligația pentru guvernul țarist de „a menține și a face să se respecte drepturile politice ale statului român, astfel cum rezultă din legile interioare și din tratatele existente, precum și a menține și a apăra integritatea actuală a României”.³³ Se aprecia că prin convenție se obținuse angajamentul ca problema județelor basarabene să nu fie pusă în discuție în planul relațiilor internaționale.³⁴

Un indiciu al modului în care Rusia înțelegea să-și respecte angajamentele abia asumate l-a constituit trecerea trupelor sale peste Prut, la 11/23 aprilie 1877, fără a notifica acest lucru Guvernului de la București și înaintea ratificării convenției de către Parlamentul român (reieșind astfel, limpede, ce preț se punea pe ea!). Mai mult Marele Duce Nicolae Nicolaevici, a lansat o proclamație³⁵ din Chișinău către poporul român; fapt ce a displicut foarte mult autorităților de la București cât și domnitorului, fiind interpretat acest act ca o ofensă, și numai atât, ca o știrbire a suveranității statului, recurgându-se, în extremis, în măsura interzicerii difuzării ei. Este și motivul pentru care Principele solicită explicații consulului rus la București, exprimându-și speranța unor garanții „în scris” - din partea Împăratului - că Rusia va respecta toate punctele din convenția cu România³⁶. Prin urmare, Consiliul de Miniștri – întrunit de urgență³⁷ – decide să aducă la cunoștința Puterilor garante situația creată, concomitent cu retragerea trupelor române de la Dunăre.

Marele Duce Nicolae avea să-i explice Domnitorului României că intrarea precipitată a trupelor rusești a avut loc din considerente strategice, fiind necesară o acțiune simultană cu cea a trupelor din Caucaz. Scopul proclamației a fost acela de a avertiza populația României că armata rusă a intrat ca armată „prietenă”, în virtutea unui acord încheiat între cele două guverne. Pe de altă parte, oferea asigurări că România poate conta pe „sprijinul constant al Rusiei”.³⁸

După primirea explicațiilor date de consulul Rusiei, baronul Stuart și, de către marele duce la 14/26 aprilie asupra motivului intrării precipitate a trupelor țariste în România și a rostului proclamației lansate, Camera, dominată de liberali, după discuții agitate, a ratificat convenția militară româno - rusă la 16 /28 aprilie, iar a doua zi același lucru l-a făcut și Senatul.³⁹ În expunerea de motive din Parlament, premierul Brătianu a reamintit, la 16/28 aprilie, istoricul demersurilor întreprinse de România pe lângă puterile garante spre a i se asigura neutralitatea, ce nu au înregistrat însă nici un succes, obligând astfel țara noastră să ajungă la o înțelegere cu Imperiul țarist, care, oricum, ar fi intrat cu trupele sale pe teritoriul țării noastre „spre a lua contact cu inamicul”.⁴⁰

La rândul său, în Mesajul către Corpurile legiuitoare, din 14/26 aprilie 1877, Carol I ținea să amintească faptul că România, în pofida atitudinii sale prudente și loiale, a fost părăsită de Puterile garante, ceea ce a determinat Guvernul să adopte măsuri

pentru evitarea transformării teritoriului în teatru de operațiuni militare. Pentru a înlătura orice urmă de suspiciune în privința comportamentului trupelor țariste, Domnitorul preciza că acestea nu vor ocupa Capitala, semn de „recunoaștere a individualității noastre politice și de asigurare a pacificei funcționări a instituțiilor noastre”⁴¹. Într-o epistolă adresată tatălui său, Carol I îi mărturisea, cu satisfacție, entuziasmul „absolut indescriptibil” cu care a fost primit discursul Tronului. „Românii – conchidea autorul scrisorii – trebuie să fi simțind astăzi că le sunt absolut necesar”⁴².

Anumite cercuri diplomatice ruse regretau încheierea convenției cu România, refuzând orice cooperare armată. Nelidov avea să declare chiar că, în eventualitatea în care Guvernul princiar insistă asupra colaborării militare, convenția era anulată. Așadar, temerile cercurilor conducătoare de la București privind intențiile reale ale Rusiei păreau a fi confirmate de cursul evenimentelor.

La scurtă vreme după ruperea relațiilor diplomatice cu Poarta și recunoașterea stării de război cu aceasta (29 aprilie), Consiliul de Miniștri a discutat „chestiunea proclamării independenței”, în ziua de 7 mai.⁴³ După două zile, la 9 mai, s-a deschis Adunarea Deputaților prezidată de C. A. Rosetti. Sesizând că sosise momentul istoric pentru proclamarea independenței, locuitorii capitalei au venit în număr mare la Camera ocupând nu numai tribunele ci și curtea și dealul Mitropoliei.

Camera deputaților a votat, în urma unei interpelări a lui Nicolae Fleva, independența României la 9 mai 1877, fapt confirmat și de Senat în aceeași zi.⁴⁴ Cu acest prilej ministrul de externe, Mihail Kogălniceanu, rostea memorabilul: **“Suntem independenți; suntem națiune de sine stătătoare”**. În moțiunea acestui din urmă Corp legislativ, Guvernul era invitat „a lucra ca independența ei [României] să fie recunoscută și garantată de Marile Puteri europene, a căror dreptate și sprijin au contribuit în tot timpul la dezvoltarea României”⁴⁵. Tot la 9 mai se adoptă și proiectul de lege privind instituirea unei decorații naționale, ordinul „Steaua României”, de fapt, așa cum sesiza și agentul consular american de la București, „prima acțiune suverană a României independente”.⁴⁶ A doua zi, 10 mai 1877, aniversarea a 11 ani de la sosirea lui Carol I în Capitală și depunerea jurământului în calitate de Domnitor al României, independența capătă consacrarea oficială, membrii Guvernului și reprezentanții ai Parlamentului felicitându-l pe Suveran. Astfel, data de 10 mai dobânda o dublă semnificație: instituirea dinastiei străine, în persoana lui Carol I, și proclamarea independenței.

Guvernul român era confruntat cu o ideologie imperială, panslavistă, deghizată în salvatoare și eliberatoare a popoarelor din Balcani și avea motive întemeiate să suspecteze că acordul de la Reichstadt și Convenția de la Budapesta vizau integritatea teritorială a României și a altor state balcanice din partea puterilor semnatare. Erau cunoscute coordonatele problemei, fără a se minimaliza un eventual pericol.

Declararea independenței a fost un act unilateral provocat de ostilitățile declanșate de Poarta otomană și din dorința realizării acestui deziderat național prin “noi înșine” astfel încât să nu se poată constitui în “monedă de schimb” pentru cedări teritoriale⁴⁷. Potrivit aprecierii lui N. Iorga, în momentul proclamării independenței, „grija oamenilor politici, era îndoită”⁴⁸. În primul rând nu voiau o pace făcută de alții pentru dânsii. În al doilea plan se situa problema Basarabiei⁴⁹. Carol I îi mărturisea tatălui său impresia că „noi am luat astăzi singuri ceea ce probabil voiau alții să ne dea mai târziu. **Însă tocmai asta voiam și noi să prevenim!**”⁵⁰ (s. ns.). Cumpănind între riscuri și avantaje s-a recurs la crearea unei noi situații juridice, prin proclamarea independenței.

Factorii de decizie de la București sperau să poată preveni astfel orice combinație politică între puteri al căror obiect ar fi statul român. Deși renunțarea la garanția colectivă înlătura o importanță piedică în calea expansiunii celor două imperii vecine, crea teoretic avantajul că Basarabia să nu mai poată fi considerată teritoriu otoman și astfel să se repete situația condiționării independenței de primejdioase concesi (printre acestea se situa și satisfacerea pretențiilor teritoriale ale Rusiei).⁵¹ Astfel, proclamarea independenței, la 9 mai 1877, se înscria în continuarea unei îndelungate și perseverente acțiuni politice și diplomatice, care a avut drept obiectiv asigurarea suveranității și integrității statului român.

Atitudinea puterilor europene față de acest nou „fapt împlinit”

a fost în general rezervată și rece, mergând până la ostilitate în cazul Turciei și al Angliei. Turcia învinuindu-se de rebeliune și de alianță cu Rusia, a declarat că își păstrează „drepturile intacte” asupra României și își rezervă mijloacele de a le pune în aplicare. Guvernul englez, sub pretextul că proclamarea independenței României e „contrară tratatelor”, cerea puterilor europene să ia măsuri energice de pedepsire.⁵²

La rândul său Imperiul țarist a folosit recunoașterea independenței ca monedă de schimb, condiționând-o de retrocedarea teritorială preconizată. După ce Rusia își realizase trecerea trupelor la Sud de Dunăre având concursul trupelor române, Gorcecov începea să pună tranșant pe tapet problema retrocedarea Basarabiei. Blamând, cu vehemență, faptul că România își proclamase independența, fără ca Rusia să fie consultată, întrucât ar fi avut un “cuvânt de onoare” – Basarabia. **Țarul își făcuse din recuperarea acesteia scopul vieții lui, fiind vorba în fapt de un legat testamentar al părintelui lui umilit prin Tratatul de la Paris din 1856. Basarabia era o chestiune de sentiment chiar și pentru cei 80 de milioane de supuși ai țarului.** Iar pentru ca pierderea să nu apară dureroasă cancelarului promitea gurile Dunării, precum și largi despăbugăbiri teritoriale ce se refereau la Dobrogea⁵³, Vidin și alte părți locuite de români dincolo de Dunăre.⁵⁴

Rezultatul negativ al demersurilor întreprinse pentru recunoașterea independenței pe plan internațional, a subliniat necesitatea participării României la războiul ruso-turc. Jertfa de sânge trebuia să legitimeze și să consacre pe câmpul de luptă actul de la 9 mai 1877 și să confere României dreptul de a participa la tratativele de pace. Devenise, de altfel, singura modalitate, neexploată, de natură să convingă puterile garante să justifice doleanțelor românești și, totodată, să asigure inviolabilitatea teritoriului românesc.⁵⁵

În timpul unei întrevederi cu atașatul militar la Petersburg, colonelul Gailard, Principele Carol I i-a dezvăluit acestuia obiectivele sale: „Noi vrem – sublinia Domnitorul – să ne creăm drepturi pentru a obține, la încheierea păcii, concesiile pe care demnitatea noastră le cere” și își exprima speranța, că într-o zi rușii “ne vor plăti serviciile”⁵⁶. Mihail Kogălniceanu avea să fie și mai tranșant, declarând consulului francez la București că: „Acțiunea noastră militară pe malul drept se justifică prin necesitatea de a demonstra imposibilitatea reînțoarcerii la un *status quo ante bellum*”. În optica ministrului nostru de Externe, Europa va fi astfel nevoită să recunoască o stare de fapt pe care nu o acceptase anterior, și anume „ruptura definitivă între Turcia și România”⁵⁷.

Descriind modificările succesive de atitudine ale Rusiei față de România, schimbări în directă legătură cu situația militară din Bulgaria, I. C. Brătianu spunea: “la început, ca preț al Basarabiei ni se oferea independența. Apoi, când independența am proclamat-o singuri, rușii au vrut să ne dea Dobrogea, însă sub suzeranitatea Porții. Cu ocazia Plevnei când am venit să trateze cu noi, nu numai că ne acordau independența, dară încă ne ofereau și Dobrogea cu cât vom vrea din Bulgaria. Vă întreb cine putea să intre în tratative pe piciorul acesta? Dară nu numai atât când fu la Plevna, mergeau și mai departe, ne lăsa să ne întindem până unde vrem noi, ne dau chiar cetățile de pe malul drept. Vedeți dar cum s-a schimbat însăși Rusia din diferite epoci cum ne conduceam noi”⁵⁸.

În acest context putem înțelege mai clar evoluția evenimentelor și atitudinea reprezentanților Rusiei țariste. Pentru a obține acordul României la retrocedarea Basarabiei, diplomații acesteia ne-au oferit compensații din ce în ce mai consistente, începând cu independența și atunci când ne-am proclamat-o, prin promisiunea acordării unui teritoriu, cu dimensiuni variabile, compensatoriu la Sud de Dunăre.

Pericolul respingerii trupelor țariste dincolo de Dunăre, pe teritoriul românesc, după a doua înfrângere a armatei ruse la Plevna, și deci transformarea acestuia în teatru de război, avea să constituie principalul argument pentru participarea la operațiunile militare din Balcani. Cooperarea militară a fost admisă în *extremis*, ca rezultat al unor repetate înfrângeri militare suferite de trupele țariste.⁵⁹ Condițiile solicitate de guvernul român fost acceptate⁶⁰, dar nu în întregime, nefiind consemnate într-un acord, căci diplomația rusă s-a opus categoric. Nu se obținuse ceea ce era mai important: recunoașterea independenței, garanții în privința recunoașterii sta-

tului de cobeligerant și eludarea cesiunilor teritoriale⁶¹.

O dată cu izbânda campaniei de la sud de Dunăre, vor urma îndelungate și nesperat de dificile negocieri diplomatice pentru admiterea României la stabilirea condițiilor păcii și, apoi, pentru recunoașterea independenței.

Note:

1. Pentru detalii vezi M. Proca, *Rusia și modificarea Tratatului de la Paris. Impactul asupra României (1856-1878)*, (Teză de licență), Universitatea "Al. I. Cuza", Iași, 1997; Dumitru P. Ionescu, *Războiul de independență a României și problema Basarabiei*, Editura Academiei Române, București, 2000.
2. Iulian Cârțână, Ilie Seftiuc, *Dunărea în istoria poporului român*, Editura Științifică, București, 1972, p. 50.
3. M. Proca, *op. cit.*, p. 7.
4. Emil Diaconescu, *Acordul de la Reichstadt (1876) și tratatul de la Budapesta (1877)*, București, 1943, p. 13; Constantin Răutu, *Ion C. Brătianu. Omul - timpurile - opera (1821-1891)*, Turnu-Severin, 1940, p. 122.
5. "Românul", din 2 noiembrie 1875, p. 2.
6. Idem, din 2 noiembrie 1875, p. 1.
7. Emil Diaconescu, *op. cit.*, București, 1943, p. 58-67.
8. Idem, din 10 ianuarie 1876, p. 1.
9. <http://sorin-damean.blogspot.com>
10. C. Bacalbașa, *Bucureștii de altădată*, vol. I, (1871-1884), București, 1927, pg. 155-156.
11. *Independența României. Documente*, (în continuare se va cita: *I.R.D.*), vol. II, partea I-a, București, Editura Academiei Române, 1977, doc. nr. 47, p. 115.
12. Charles and Barbara Jelavich (ed.), *The Russo-turkish war, 1877-1878*, Leiden, E.J. Brill, 1959, p. 30.
13. Ion I. C. Brătianu, *România și Chestiunea Orientului*, în *Războiul neatârării (1877-78)*, București, 1927, p. 89.
14. Ion C. Brătianu, *Acte și cuvântări*, (publicate de G. Marinescu și C. Grecescu), vol. IV, București, 1932, p. 104.
15. Apostol Stan, *Rezistență la raptul Basarabiei în 1878*, în "Revista istorică" (serie nouă), tom III, nr. 1-2, 1992, p. 62.
16. Ion C. Brătianu, *Discursuri, scrieri, acte și documente*, vol. II 1, București, 1912, pg. 188-189.
17. N. Blaremburg, *România și rebelul actual sau guvernării și guvernării*, București, 1878, p. 71.
18. P. Cernovodeanu, *Basarabia. Drama unei provincii istorice românești în context politic internațional 1806-1920*, Editura Albatros, București, 1993, p. 91.
19. Ion C. Brătianu, *op. cit.*, p. 247.
20. E. Diaconescu, *op. cit.*, pg. 70-71.
21. Ion C. Brătianu, *op. cit.*, vol. II 2, p. 380.
22. N. Iorga, *Coresspondance diplomatique roumaine sous le roi Charles I-er (1866-1880)*, deuzieme edition, București, 1938, nota 523, p. 239.
23. *Ibidem*, nota 524.
24. "Românul", din 1 martie 1877, p. 1.
25. N. Iorga, *Războiul pentru independența României. Acțiuni diplomatice și stări de spirit*, Cultura Națională, București, 1927, p. 89.
26. Ion C. Brătianu, *op. cit.*, vol. II 2, p. 500.
27. *Ibidem*, p. 362.
28. *Ibidem*, p. 506.
29. "Pressa", din 6 martie 1877, p. 7.
30. Anastasia Iordache, *Sub zodia Strousberg. Viața politică din România între 1871-1878*, Editura Globus, București, 1991, p. 231.
31. Ion C. Brătianu, *op. cit.*, vol. II 2, p. 569.
32. A. I. Nelidov, *Souvenirs d'avant et après la guerre de 1877-1878*, "Revue des Deux Mondes", tom XXVII, 1915, p. 254; Ion C. Brătianu, *Acte și cuvântări*, publicate de G. Marinescu și C. Greceanu, vol. VII, București, 1941, p. 91.
33. Ion Ionescu, Petre Bărbulescu, Gh. Gheorghe, *Relațiile internaționale ale României în acte și documente (1368-1900)*, Editura Politică, București, 1971, p. 401.
34. Ion C. Brătianu, *Acte și cuvântări*, p. 61.
35. În această proclamație, Marele Duce Nicolae anunța că armata rusă a sosit cu „aceleași sentimente de amicitie și bunăvoință ca și în trecut”, trecerea trupelor fiind temporară. Solicita a se pune la dispoziție mijloacele necesare, tot ceea ce se livra armatei ruse urmând a fi plătit fără întârziere din fondurile militare; totodată, armata rusă va respecta legile, persoanele și bunurile locuitorilor, cu atât mai mult cu cât „strămoșii noștri au vărsat sângele lor pentru libertatea noastră”. Apud, M. Proca, *op. cit.*, p. 37.
36. *Memoriile Regelui Carol I al României. De un martor ocular*, vol. III, București, Editura Machiavelli, 1994, p. 111.
37. Ministrul român de Externe, într-o notă adresată girantului agenției noastre diplomatice de la Constantinopol, preciza că: „Trecerea Prutului de către ruși nu poate autoriza Turcia să treacă Dunărea pentru a ne cotropi țara, deoarece intrarea rușilor a avut loc cu asentimentul mai mult sau mai puțin tacit al Puterilor și România nu putea face ea singură ce n-a făcut întreaga Europă pentru a se împotrivi trecerii rușilor”; Mihail Kogălniceanu, *Documente diplomatice*, București, Editura Politică, 1972, doc. nr. 74, pg. 159-160.
38. M. Proca, *op. cit.*, p. 38.
39. În acest sens, vezi: P. P. Carp, *Discursuri*, vol. I, Socec, București, 1907, pg. 129-132; V. Boerescu, *Discursuri politice 1859-1883*, vol. II (1874-1873), Socec, București, 1910, pg. 661-678.
40. Ion C. Brătianu, *Discursuri, scrieri...*, vol. II 2, pg. 610, 616, 621.
41. Regele Carol I al României, *Cuvântări și scrisori*, t. I, București, 1909, p. 519-520.
42. *Ibidem*, p. 527.
43. *Memoriile Regelui Carol I...*, vol. IX, p. 81.
44. „Monitorul Oficial”, nr. 118, vineri, 27 mai 1877, p. 3449.
45. *Independența României. Documente*, (în continuare *I.R.D.*), vol. IV, București, Editura Academiei, 1978, doc. nr. 88, p. 255.
46. *Ibidem*, vol. II, partea II-a, *Coresspondență diplomatică străină*, 1977, doc. nr. 9, p. 10.
47. Ion C. Brătianu, *Acte și cuvântări*, vol. III, pg. 201-202
48. N. Iorga, *Mihail Kogălniceanu, scriitorul, omul politic și românul*, Socec, București, f. a., p. 145.
49. Idem, *Politica externă a regelui Carol I*, Editura Glykon, București, 1991, p. 267.
50. Regele Carol I al României, *Cuvântări și scrisori*, tom. II, București, Carol Göbl, 1906, p. 20; Constantin Căzănișteanu, Mihai E. Ionescu, *Războiul neatârării României. Împrejurări diplomatice și operații militare 1877-1878*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 274.
51. Gh. Platon, *Independența României și puterile europene. Reacții și atitudini*, în *România în istoria universală*, vol. II 1, Universitatea "Al. I. Cuza", Iași, 1987, p. 281.
52. N. Adăniloae, *Independența națională a României*, Editura Academiei, București, 1986, p. 195.
53. La 25 iunie Kogălniceanu îi scria lui Ion Bălăceanu la Viena că în cazul intrării României în război zona de operațiuni va fi limitată la un front de 20-30 de km în împrejurimile Vidinului și continua astfel: "Am fi făcut poate mai bine să alegem gurile Dunării și Dobrogea drept câmp de luptă; din nenorocire ne-am gândit prea târziu. Da, atunci Dobrogea o aveam de la noi...". Nicolae Iorga, *Politica externă a Regelui Carol I*, p. 234.
54. Theodor Codrescu, *Uricariul*, vol. XII, Iași, 1889, pg. 175-176; Mihail Kogălniceanu, *Opere*, vol. IV, *Oratorie II, 1864-1878, partea a IV-a (1874-1878)*, Text stabilit, studio introductiv, note și comentarii de Georgea Penelea, Editura Academiei București, 1978, pg. 526-528; Apostol Stan, în *loc. cit.*, p. 63.
55. Gh. Platon, *op. cit.*, p. 283.
56. *I. R. D.*, vol. II, doc. nr. 33, p. 53-54.
57. *Ibidem*, p. 54; primul ministru Ion C. Brătianu îi declarase și el că Turcia „n-are decât un singur mijloc pentru a se asigura împotriva acțiunii noastre militare, acela de a se grăbi să ne recunoască independența!”, *Ibidem*, doc. nr. 55, p. 88.
58. Ion C. Brătianu, *Acte și cuvântări; Memoriile Regelui Carol I...*, vol. XIII, f. a., p. 55.
59. Anastasie Iordache, *op. cit.*, p. 309.
60. La 16 august 1877, Domnitorul României sosea la Gorni-Studen, sediul Cartierului Imperial, unde fusese așteptat cu „nerăbdare” de către Țarul Alexandru al II-lea și Marele Duce Nicolae. Mai ales acesta din urmă era interesat dacă Principele avea intenția de a-și comanda în persoană trupele. La răspunsul afirmativ al lui Carol I, fratele Țarului dezvăluia dificultatea ca Domnitorul să se afle sub comanda unui general rus. O asemenea lucră – în optica Suveranului României – era un lucru inacceptabil și tocmai de aceea „zece generali ruși ar putea foarte lesne să fie sub ordinea sale”. La puțin timp după acest schimb de replici, Alexandru al II-lea, care asistase la discuție fără a face comentarii, îl însărcinează pe fratele său a-i comunica Principelui rugămintea de a accepta comanda tuturor trupelor româno-ruse din fața Plevnei. În această privință, Titu Maiorescu avea să consemneze: „Mare onoare, și mai mare răspundere!” Titu Maiorescu, *Istoria politică a României sub domnia lui Carol I*, ediție îngrijită de Stelian Neagoe, București, Humanitas, 1994, p. 91; Unitățile româno-ruse din fața Plevnei, constituite în Armata de Vest, aveau să acționeze potrivit ordinilor Domnitorului, ei fiind secundat de generalul rus Zotov (schimbat, în septembrie 1877, cu Principele Imeritinski), în calitate de șef al Statului Major.
61. Pe 1 decembrie, Kogălniceanu încă îi mai amintea agentului României la Viena, că această colaborare a armatei române în Bulgaria avusese ca scop integritatea frontierelor: "Ne-am dat sângele, ca să nu ne dăm pământul". Gheorghe I. Brătianu, *Basarabia drepturi naționale și istorice*, Editura Semne, București, 1995, p. 41.

Gheorghe Gheorghiu-Dej, spionajul și dezvoltarea agriculturii românești

- Urmare din pagina 1 -

De asemenea, este semnificativ faptul că, potrivit lui Cristian Troncotă, care preia informația furnizată de I.M. Pacepa, „prima operațiune de spionaj tehnico-științific pe care Gheorghiu-Dej a declanșat-o în luna ianuarie 1960 și pe care a condus-o personal ar fi purtat numele de cod «Geneza»” (sugerat de Alexandru Moghioroș), vizând dezvoltarea agriculturii, și nu a industriei³. Concret, era vorba despre însușirea de către agronomii români a tehnicii de hibridizare a porumbului și de sustragerea de material hibrid de la fermierii americani, în vederea producerii de porumb hibrid în România.

De fapt, povestea începuse în toamna anului 1955, când în România au fost invitați Roswell Garst⁴ și dr. Geza Schutz, mari producători de porumb din statul Iowa (SUA). La începutul lunii octombrie, la invitația lui N.S. Hrușciiov, aceștia vizitaseră URSS și la întoarcere s-au oprit în România⁵, unde au vizitat stațiunile agricole experimentale de la Lovrin și Mărculești, Gospodăria Agricolă Colectivă „Lenauheim” și Uzina de Tractoare „Ernst Thellman” de la Brașov. Din România, au plecat în Ungaria și apoi s-au întors acasă.

În urma discuțiilor purtate cu cei doi fermieri americani, partea română a reținut o serie de concluzii, dintre care amintim: necesitatea intensificării culturii porumbului, creșterea producției la hectar prin mecanizare cât mai mare, folosirea îngrășămintelor minerale și organice, folosirea erbicidelor și insecticidelor și introducerea seminței hibrid din SUA. Numai prin introducerea hibridilor, se estima o sporire a producției cu 10–30%.

Ca măsuri concrete, specialiștii români propuneau conducerea partidului ca o gospodărie agricolă de stat și una colectivă „complet mecanizată” să fie organizate după modelul fermelor americane, pentru a verifica eficiența economică a sistemului propus de americani, precum și importul unei cantități de 500–1 000 de tone de semințe hibride din Iowa.

Nu în ultimul rând, se propunea ca o delegație formată din specialiști agronomi, zootehniști și mecanizatori să viziteze Statele Unite ale Americii, pentru a evalua la fața locului metodele practice folosite în agricultura intensivă americană⁶.

Propunerile au fost acceptate⁷ și, în perioada 27

noiembrie–27 decembrie 1955, o delegație condusă de ministrul adjunct al Agriculturii, dr. Virgil Gligor, a vizitat orașele New York, Chicago, Minneapolis și Washington, precum și numeroase ferme și alte capacități de producție din statele Iowa și California. Mai precis, în afară de ferma lui Garst din Coon Rapids (Iowa), au fost vizitate ferme agricole și zootehnice, instalații pentru producerea semințelor de porumb hibrid și a puilor hibridi, Colegiul agricol al Universității California, marile lucrări de irigații alimentate de fluviile Sacramento și San Joaquin, abatoarele din Chicago, o uzină de tractoare, o fabrică de produse lactate. S-a discutat cu fermieri, profesori universitari, directori de întreprinderi și companii, oameni de afaceri, ziaristi și oameni politici.

Pe lângă stabilirea unor contacte valoroase, inclusiv în rândul emigrației românești, și a unor oportunități de afaceri, delegația a semnat două contracte comerciale importante. Primul, încheiat cu firma Garst & Thomas, prevedea importul a 1 000 de tone semințe de porumb hibrid (soiuri diferite, pentru diversele regiuni ale României). Cel de-al doilea, semnat cu International Harvester Corporation, prevedea importul a zece seturi complete de utilaje pentru cultura porumbului, „ultima expresie a tehnicii americane”. În afara acestor înțelegeri, au mai fost cumpărate îngrășăminte chimice, insecticide și fungicide, dar și o serie de utilaje pentru cultura plantelor (combină grâu autopropulsată, combină tractată, cositoare-tocătoare de furaj, mașină de balotat fânul) și pentru zootehnie (adăpătoare automată, mașini de muls, mașini de tuns oile).

Pe parcursul discuțiilor, conducerea firmei Fox, care putea livra întreg complexul de semințe și instalații pentru producerea porumbului hibrid în România, s-a angajat ca, în cazul semnării unui contract cu guvernul României, să obțină vizele necesare pentru cinci specialiști români (geneticieni și ingineri), care să studieze în SUA procesul de producere a porumbului hibrid⁸.

Conducerea partidului a apreciat rezultatele obținute de specialiștii români și a decis continuarea colaborării. În anul 1956, fiii lui Garst, David și Stephen, au adus în România trei seturi de mașini și tractoare și o tonă de sămânță din hibridi dubli de porumb. O comisie de specialiști a decis însămânțarea la Fundulea a 100 ha cu hibridul dublu *Pioneer 301* și 100 ha cu hibridul dublu *Pioneer 335*, 100 ha cu hibridul dublu *Pioneer 301* la Întreprinderea Agricolă de Stat Dragalina și 100 ha cu același hibrid, *Pioneer 301*, la Brăila. Sarcina aplicării tehnologiei de cultură a revenit inginerilor Tiberiu Mureșan și Alexandru Butică. A intervenit și un an agricol deosebit de favorabil, astfel încât în toamnă s-a obținut o producție foarte ridicată. În plus, cultivatorii americani au realizat și o extraordinară economie a forței de muncă.

Rezultatele obținute au fost apreciate ca fiind foarte încurajatoare. Ca urmare, la 28 decembrie 1956 s-a luat decizia de înființare a unui institut pentru cultura porumbului la Fundulea și prin H.C.M. nr. 330/1 ianuarie 1957 s-a hotărât înființarea Institutului de Cercetări pentru Cultura Porumbului

3 Cristian Troncotă, *Istoria serviciilor secrete românești. De la Cuza la Ceaușescu*, București, Editura „Ion Cristoiu”, 1999, p. 466.

4 Pentru uimitoarea viață a lui Garst, vezi Harold Lee, *Roswell Garst. A biography*, Iowa State University Press, Ames, 1984.

5 Vizita făcea parte din politica de destindere a relațiilor dintre cele două superputeri, simultan a delegație sovietică, în frunte cu ministrul adjunct al Agriculturii, Vladimir Matskevitch, vizitând Statele Unite ale Americii – Roswell Garst, „Experiences In Eastern Europe”, în *The North American Review*, vol. 249, No. 1 (Mar. 1964), pp. 28–30. Se pare că totul pornise de la enunțarea de către Hrușciiov a obiectivului de a crește de opt ori producția de porumb a URSS până în anul 1960.

6 Vezi „Informare cu privire la vizita fermierilor americani Roswell Garst și Geza Schutz în România” în Ambasador Nicolae Ecobescu (coord.), *România. Supraviețuire și afirmare prin diplomație în anii Războiului Rece*, vol. 5 „Trei decenii de relații româno-americane. 1955–1985. Documente I. 1955–1972”, editori Nicolae Ecobescu, Constantin Moraru, Nicolae Ropotan, Fundația „Nicolae Titulescu”, București, 2015, p. 79.

7 Se pare că Gheorghiu-Dej era unul dintre cei mai entuziaști susținători ai construirii unor punți româno-americane. Potrivit unui raport al CIA, din decembrie 1955, „într-o discuție fără precedent care a avut loc la recepția prilejuită de Ziua Națională a Iugoslaviei, organizată la București pe 29 noiembrie, prim-secretarul Partidului [Muncitoresc

Român], Gheorghiu-Dej, a subliniat în fața ministrului plenipotențiar al SUA, Thayer, necesitatea de a construi strânse relații economice și culturale între România și Statele Unite ale Americii” – apud Larry L. Watts, *Cei dintâi vor fi cei din urmă. România și sfârșitul Războiului Rece*, traducere din limba engleză Adriana Bădescu, Editura RAO, București, 2013, p. 19.

8 Ambasador Nicolae Ecobescu (coord.), *op. cit.*, p. 85.

(I.C.C.P.) Fundulea. Printre obiectivele de cercetare ale institutului se regăseau:

- experimentarea hibridilor de porumb creați de alte țări, pentru a selecta și recomanda pe cei ce se potriveau condițiilor de climă și sol, din diferite zone ale României;
- colectarea, inventarierea și studierea formelor locale (populații și soiuri) de porumb în vederea conservării și valorificării resurselor genetice vegetale naționale;
- crearea de linii consangvinizate, pornind de la soiuri și populații locale de porumb, care să permită obținerea de hibridi dubli și simpli de porumb, cu mare productivitate și calitate superioare, hibridi timpurii, rezistenți la temperaturi scăzute și secetă, la boli și dăunători, adecvați tuturor zonelor naturale de cultură a porumbului din țară;
- înmulțirea liniilor consangvinizate și producerea celor mai valoroși hibridi, precum și îndrumarea și controlul producerii de sămânță hibridă⁹.

Întrucât beneficiile erau mai mult decât evidente, partea română a devenit tot mai interesată în asimilarea tehnologiilor de vârf în domeniu, astfel că până la implicarea D.I.E. în astfel de operațiuni nu a mai fost decât un pas.

În mod paradoxal, se pare că ideea folosirii spionajului în obținerea tehnologiei de hibridizare a fost oferită, involuntar, chiar de către Garst. În timpul primei întrevăderi cu Hrușciov, în octombrie 1955, americanul l-a întrebat pe liderul sovietic de ce U.R.S.S., care a obținut secretul bombei atomice în trei săptămâni, nu era interesată să deprindă tehnicile agriculturii moderne americane, prezentate în toate revistele de specialitate din S.U.A.? Râzând, Hrușciov i-a răspuns că, la drept vorbind, au avut nevoie de doar două săptămâni pentru tehnologia atomică, dar că nu prea are încredere în ce se publică în presă! Nu este exclus ca ideea dirijării spionilor spre astfel de obiective să se fi născut chiar pe parcursul acestei discuții!

Relațiile personale dintre cei doi au fost, oricum, excelente și liderul sovietic i-a păstrat lui Garst recunoștință pentru „breșa” pe care acesta le-a creat-o sovieticilor: „Am văzut în Garst un om care trebuia respectat pentru energia sa, cunoștințele sale, dorința de a ne împărtăși expertiza sa și, într-un fel spus, secretele sale comerciale cu alții, chiar și cu noi, pentru a le putea folosi în întreprinderile noastre socialiste”¹⁰.

Desigur, avem rețineri serioase în a prelua datele exagerate oferite de Pacea cu privire la dimensiunile operațiunii „Geneza”. Astfel, recrutarea a „100 de ingineri agricoli, în calitate de ofițeri sau colaboratori” rămâne, în opinia noastră, de domeniul fantasticului, având în vedere atât dimensiunile organigramei D.I.E., cât și numărul de agronomi care ar fi îndeplinit criteriile pentru angrenarea într-o astfel de operațiune. Modul de operare al ofițerilor de informații rămâne încă o enigmă, întrucât cel prezentat de Pacea frizează ridicolul¹¹.

De asemenea, estimarea unei economii de 300 de milioane de dolari, prin eliminarea importului de licențe, de know-how și de semințe de porumb hibrid din SUA, rămâne o cifră îndoielnică, întrucât, pe de o parte, cuantificarea este destul de greu de făcut, iar pe de altă parte, prețurile vremii

erau cu totul altele decât cele prezumate de această estimare. De exemplu, primele precontracte încheiate de firma lui Garst cu sovieticii, pentru 5 000 de tone de semințe hibrid, și cu românii, pentru 1 000 de tone, erau evaluate la 1,5 milioane de dolari¹².

Vize de emigrare contra animale de rasă

La originea canalului de emigrare a evreilor din România, creat la jumătatea anilor 50, s-a aflat un versat om de afaceri britanic, de origine evreiască: Henry Jacober.

Acesta va fi elementul-cheie folosit de partea israeliană pentru a obține aprobarea emigrării unor evrei din țările Europei de Răsărit, într-o perioadă în care canalele oficiale de legătură înregistrau o sincopă. Omul de afaceri Henry Jacober era un evreu născut în 1900, în Mukacevo (Transcarpatia, actualmente în Ucraina), refugiat în 1938 în Marea Britanie din cauza persecuțiilor rasiale declanșate de autoritățile maghiare. Așa cum nota asistenta sa, Jacober era „un om de afaceri plin de bunăvoință și de compasiune, ale căruia tranzacții comerciale cu România și cu Europa de Est au fost inițiate din motive filantropice”¹³. Cu alte cuvinte, afacerile derulate cu țările comuniste erau un paravan al activității reale a lui Jacober. Altfel, ne-am afla în fața unui caz excepțional, în care un om de afaceri nu urmărește prin acțiunile sale profitul, ci... „motive filantropice”!

În opinia noastră, relațiile lui Jacober cu firmele românești de export și „bunele oficii” ale acestuia pentru pătrunderea produselor românești pe piețe occidentale erau parte a etapei de *captatio benevolensis*, în raport cu autoritățile de la București.

Membrii serviciilor secrete israeliene implicați în emigrare susțin că lobbyul lui Jacober pentru obținerea vizelor de emigrare a fost o inițiativă personală a acestuia, pornită din dorința de a obține beneficii materiale, preluarea sa sub control fiind efectuată abia când negustorul construise deja rețeaua de influență de la București.

Potrivit lui Shaik Dan¹⁴, când au aflat de înțelegerile

12 Cf. „To Consider Entry for Russian Seed Buyers”, în *The Daily Reporter*, 15 noiembrie 1955. Precontractele (*oral orders on the highest level* – ordine verbale la cel mai înalt nivel) fuseseră antamate în timpul călătoriei lui Garst în URSS și în România, sub rezerva confirmării lor după ce specialiștii sovietici și români vor inspecta culturile de porumb din Statele Unite ale Americii pentru a se convinge de eficiența semințelor.

13 Radu Ioanid (editor), *Securitatea și vânzarea evreilor. Istoria acordurilor secrete dintre România și Israel*, prefață de Paul Shapiro, Iași, Editura Polirom, 2015, p. 73.

14 Yeshayahu Dan (Shaik Dan, numele real fiind Isaia Shayke Dan Trachtenberg) a fost, probabil, cea mai proeminentă figură a serviciilor secrete israeliene implicată, timp de aproape o jumătate de secol, în gestionarea problemei emigrării evreilor către Israel. Născut în 1910, într-o familie modestă din Lipcani, Basarabia, Shaik Dan a devenit de foarte devreme un adept al sionismului, înscriindu-se în organizația de tineret *Tehiya* și apoi în asociația sportivă *Maccabi*. După o perioadă petrecută la Chișinău și apoi la Cernăuți, Shaik Dan s-a îmbarcat în 1935 la bordul unei nave de pasageri pentru a călători de la Constanța la Haifa, având asupra sa doar „două cămăși, un certificat și un vis”. Prima noapte în Palestina a petrecut-o dormind pe nisipul plajei Bat Galim, apoi s-a alăturat unui *kibbutz* al *Maccabi*. În scurt timp, se reîntoarce în România pentru a sprijini mișcarea sionistă și a recruta noi membri pentru întemeierea de *kibbutz*-uri. Revenit în Palestina în 1936 se implică total în activitatea *kibbutz*-ului Nir-Hayim, sub deviza „Live Poorly and Work Hard!”. În 1941 s-a înrolat în armata britanică, în cadrul unei unități evreiești creată în Palestina. Nu după mult timp s-a alăturat organizației clandestine *Aliyah Bet Mosad*, care căuta voluntari pentru misiuni de salvare a supraviețuitorilor evrei din Europa ocupată de naziști. Ulterior, după un stagiul de instruire, a fost parașutat în spatele liniilor germane în cadrul unor misiuni organizate de serviciile speciale britanice pentru salvarea piloților capturați în timpul bombardării rafinăriilor de la Ploiești. Imediat după război, s-a implicat în organizarea emigrării clandestine a evreilor din U.R.S.S., România,

9 „Începutul: un institut pentru modernizarea culturii porumbului în România (1957–1961)”, <http://www.incda-fundulea.ro/50ani/istoric.html>.

10 *Khrushchev Remembers: The Last Testament*, translated and edited by Strobe Talbott, with a foreword by Edward Crankshaw and an introduction by Jerold L. Schecter, Little Brown and Co, Boston, 1974, p. 400.

11 „În timpul nopții, armata lui Dej se furișă pe ogoarele unde se creau aceste semințe hibride, ca să dezgroape pământul abia sădiți și să-i strecoare în buzunarele lor. Bob cu bob, sămânță cu sămânță. Timp de cinci ani, armata «Genezei» a furat sute de kilograme de material genetic folosit de firmele americane pentru producerea semințelor de porumb-hibrid” – Ion Mihai Pacepa, *op. cit.*, p. 226.

dintre Jacober și români, autoritățile israeliene s-au înfuriat, căci emigrarea „fusese și trebuia să rămână o problemă de stat”. Shaik Dan îl descrie pe Jacober în termeni lipsiți de menajamente:

Evreul acela avea reputația că s-ar implica în orice ar putea să-i umfle contul în bancă. Între timp, eu aflasem alte lucruri despre el. Știam că e bogat și că, printr-o anumită parte a afacerilor sale, ajută o anumită țară est-europeană [România] să-și vândă grâul și porumbul în Europa. (...) Făcând multe drumuri către și din acea țară, având relații comerciale apropiate cu autoritățile de acolo, mai multe persoane bogate din Europa de Vest l-au rugat să discute cu oficialitățile române posibilitatea de a-și scoate rudele din țară contra unei plăți grase. (...) Acest evreu încheia afacerea contra unui comision apreciabil, spre satisfacția tuturor părților.¹⁵

Prin intermediul lui Shaik Dan, care a înaintat o ofertă „de nerefuzat”, Jacober a fost rapid convins să renunțe la „inițiativele” sale și să lucreze exclusiv sub atenta dirijare a serviciilor secrete israeliene. Iată ce relatează Shaik Dan:

Am stabilit ca întâlnirea să aibă loc dimineața devreme la restaurantul hotelului Dorchester din Londra. Am fost deosebit de direct și sper că nu va mai trebui să vorbesc vreodată cu cineva folosind limbajul pe care l-am folosit atunci. L-am spus direct să renunțe la orice tranzacție care ar implica plata unor sume de bani pentru emigrarea evreilor. L-am amenințat că, dacă nu se oprea, [vom trimite după el] grupul care l-a răpit pe Eichmann¹⁶. (...) Evreul, care la începutul conversației încă încerca să păstreze aparențele, s-a speriat¹⁷ și s-a oferit să lucreze doar prin intermediul meu și numai în cadrul unor misiuni încredințate de mine. (...) Știam că puteam acum să-i folosesc rețeaua de relații și de servicii. În mintea mea deja se conturau planuri pentru emigrarea altor mii de evrei.¹⁸

Momentul creării acestui canal confidențial de negociere este descris cu destulă fidelitate și de Ion Mihai Pacepa, informațiile acestuia fiind confirmate de documente recent desecretizate:

La sfârșitul anilor '50, un om de afaceri britanic, Henry Jacober, care avusese legături comerciale cu România timp de mulți ani și fusese recrutat de către D.I.E., a cerut o întrevvedere urgentă. I-a spus agentului care se ocupa de el, Gheorghe Marcu, că a informat serviciul de spionaj extern israelian referitor la contactul său cu rețeaua de spionaj român și că aceștia voiau să-l folosească într-o operațiune specială, foarte secretă. Mesajul său consta în faptul că serviciul israelian era gata să plătească guvernului român o anumită sumă de bani, confidențială, pentru fiecare evreu lăsat să emigreze, totul fiind bazat pe o înțelegere nescrisă, amiabilă, între Jacober și Marcu. Bucureștii au respins această propunere, considerând

Iugoslavia, Ungaria și Bulgaria. S-a stins din viață la 2 martie 1994, în Israel. - cf. Amos Ettinger, *Blind Jump. The Story of Shaik Dan*, with a Foreword by Shimon Peres, New York, London, Toronto, Cornwall Books, A Herzl Press Book, 1992, *passim*.

15 *Apud* Radu Ioanid (editor), *op. cit.*, p. 84.

16 Răpirea lui Adolf Eichmann a avut loc în 10 mai 1960, deci discuția dintre Shaik Dan și Henry Jacober ar trebui plasată după această dată. Or, documentele de arhivă arată că deja la acea dată „canalul Jacober” funcționa destul de bine, ceea ce ne face să credem că racolarea omului de afaceri s-a petrecut, în realitate, mai devreme. Este posibil ca din partea israeliană să fi existat o reținere în recunoașterea faptului că serviciile secrete au apelat la oameni precum Jacober. De altfel, Shaik Dan susține că Shaul Avigur, șeful *Liaison Bureau*, „nu prea putea să înghită faptul că lucrasem cot la cot cu piraiți și alte persoane îndoielnice”, iar replica sa standard era: „Chestia asta nu poate fi rezolvată cu șef-rabini, ci doar cu persoane dubioase ca acestea” – *apud ibidem*.

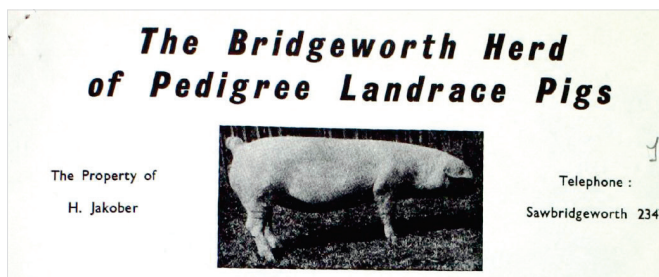
17 Conform mărturiei unui diplomat israelian de rang înalt, Shaik Dan i-ar fi amintit lui Jacober că „Tamisa este adâncă”!

18 *Ibidem*.

că este o provocare, dar Jacober a insistat.¹⁹

Pârghia folosită pentru a sensibiliza autoritățile de la București a fost **dorința acestora de a moderniza agricultura și zootehnia, prin importul de soiuri de plante și rase de animale de maximă productivitate**. Mai exact, așa cum erau interesați de obținerea hibridilor de porumb de la americani, responsabilii cu problemele agriculturii doreau să importe și animale din rase de mare productivitate, pentru popularea unor vaste și moderne complexe zootehnice.

Într-o primă etapă, atenția românilor s-a îndreptat spre **rasa daneză de porci Landrace**, aflată însă pe lista cu animale vii interzise la export de către Danemarca. Principala caracteristică a acestei rase, sub aspect comercial, este baconul de calitate superioară care rezultă din prelucrarea

industrială a cărnii, ingredient foarte apreciat în componența micului dejun tradițional, în special în Marea Britanie²⁰. Acclimatizată în România, această rasă de porci ar fi putut oferi un excelent produs pentru export pe piețele occidentale.

Rezidența D.I.E. din Londra raporta, în luna **mai 1958**, că Henry Jacober procurase deja, prin relațiile de care dispunea, un număr de 11 astfel de porci (cinci vieri și șase scroafe), pe care le expediasse în România la bordul unui avion Dakota, în schimbul sumei de 1 080 de lire sterline²¹.

Colaborarea mergea pe un curs ascendent și s-a extins în perioada următoare și asupra altor rase de animale: **vaci și tauri din Texas și din Anglia, oi de rasă superioară, găini de rasă**. În acest proces, relațiile lui Henry Jacober cu autoritățile românești s-au consolidat, fiind primit cu mare deferență de ministrul Bucur Șchiopu și de conducerea ICE Prodexport. În același timp, relațiile cu ofițerii D.I.E. care acționau pe linia „TS” erau dintre cele mai bune, Jacober procurând pentru aceștia inclusiv **material reproducător de la porcine și taurine de rasă pentru însămânțări artificiale**.

În acest context, în aprilie 1959, în cadrul unei discuții cu Alexandru Moghioroș, Jacober a formulat primele solicitări pentru eliberarea unor vize de emigrare, indicând expres familiile vizate, și s-a oferit ca, în semn de recunoștință pentru soluționarea doleanțelor sale, să ofere gratuit un număr variabil de oi, vite, porci. În aprilie 1960 acest „aranjament” a primit aprobarea expresă a lui Alexandru Drăghici, astfel încât, în perioada următoare, solicitările pentru eliberarea de vize au cunoscut un curs ascendent²².

Pe lângă livrarea unor animale de rasă, ulterior, drept compensație, Jacober a oferit și diverse produse de lux (automobile, aparate de aer condiționat), iar începând din aprilie 1961 și produse industriale aflate sub embargou (utilaje industriale și mașini-unelte de mare precizie). De asemenea, prin intermediul său au ajuns în România abatoare automatizate pentru păsări, dar și abatoare speciale pentru producția de bacon. De notat faptul că, după îndeplinirea

19 Ion Mihai Pacepa, *Orizonturi roșii. Amintirile unui general de securitate*, Editura Venus, București, 1992, pp. 89–90.

20 Mădălin Hodor, „Cum a început Securitatea să vândă oameni”, *Revista „22”*, 1 iulie 2014, <http://revista22.ro/44557/cum-a-inceput-securitatea-s-vnd-oameni.html>.

21 Radu Ioanid (editor), *op. cit.*, p. 76.

22 Mădălin Hodor, *loc. cit.*

misiunii încredințate de israelieni la Londra, Gh. Marcu a manevrat de așa manieră încât a fost adus în Centrala D.I.E., pentru supravegherea bunei derulări a înțelegerilor. Astfel, reîntors de la post, a fost numit în 1961 șef al Serviciului I, iar în aprilie 1962 a devenit locțiitorul șefului de direcție, însărcinat cu coordonarea activității Serviciului TS.

În 1963 a intervenit o nouă înțelegere, potrivit căreia se plătea pentru fiecare familie care emigra suma de 250 de dolari, sumă majorată ulterior la 410 dolari. Inițial, sumele erau încasate direct de Banca de Stat a R.P.R., pe baza cecurilor eliberate de Jacober, iar din anul 1964 sumele au fost încasate de M.A.I. și depuse în contul special T-65.

Potrivit documentelor păstrate, se pare că s-a menținut această formulă pentru derularea procesului de emigrare a evreilor din România până la moartea lui Gheorghiu-Dej, deși secretul asupra operațiunii a fost compromis.

Folosirea „canalelor speciale” pentru importul unor specii de plante, rase de animale, utilaje și instalații pentru zootehnie a oferit specialiștilor români posibilitatea de a efectua diferite experimente și a alege soluțiile optime pentru condițiile specifice din România.

Astfel, în gospodăriile M.A.I. au început încă din anii 1959-1960 acțiuni intense de ameliorare a animalelor productive (taurine, ovine și porcine), urmărindu-se obținerea de rase specializate pe direcții de producție, fie aduse direct din import, fie obținute prin diverse încrucișări.

La ovine, ameliorarea urmărea calitatea cărnii, a lânii, prolificitatea și precocitatea, scopul final fiind acela de „a crea și apoi a dezvolta un tip de oaie productiv, economic și bine adaptat condițiilor locale”.

Rezultatele obținute erau monitorizate cu maximă atenție, fiind în unele cazuri mai mult decât încurajatoare. O notă-raport din 29 iunie 1961 consemna „extraordinara putere de transmitere a caracterelor de către rasa «Southdown»”, observată în cadrul efectivelor de ovine de la gospodăria Vlădeni. Se remarcă faptul că cei 270 metiși obținuți prin încrucișarea oii țigae locală cu rasa „Southdown” „reprezintă rasa Southdown în toate caracterele ei, în plus cu un element pozitiv extrem de important, talia mai mare decât la rasa pură”.

Pe nuclee mici, fusese experimentată, cu rezultate încurajatoare, și creșterea altor rase, precum oile „Shropshire”, specializate pentru carne-lână. Exemplarele din această rasă atingeau o greutate de 100-120 kg masculii și 70-80 kg femelele, oferind și o producție anuală de lână de 3,5-4 kg femelele și 7-8 kg masculii. Rasa era apreciată ca având o „mare energie de creștere și putere de îngrășare cu un consum redus pentru kg de spor”, carnea fiind „foarte gustoasă, perselată (cu inserții de grăsime la nivelul mușchilui), fără miros specific”. Lâna era din categoria semifină, fiind „densă și de bună calitate”, iar prolificitatea atingea 150-175%.

Ca urmare a unor rezultate precum cele amintite mai sus, maiorul Gh. Maiorescu, șeful Direcției Spate din M.A.I., solicita

Shropshire

la începutul lunii iulie 1961 aducerea din Anglia a 8 berbeci de rasă „Southdown”, în vârstă de 1,5 – 2 ani, 2 berbeci de rasă „Shropshire” și 8 oi de rasă „Shropshire”.

Desigur, nu întotdeauna experimentele și încrucișările se soldau cu rezultatele scontate, astfel că se propunea renunțarea la unele rase.

De exemplu, printr-o notă din februarie 1961, se făcea o evaluare a oportunității introducerii pe scară largă în România a ovinelor de rasă „Merinos de Württemberg”. Această rasă fusese importată pentru ameliorarea oilor din rasa țigae din regiunea de munte, fiind repartizate la Stațiunea Zootehnică Experimentală Runcu (Regiunea Ploiești), la G.A.S. Săliște (Regiunea Brașov) și G.A.S. Pucioasa (Regiunea Ploiești).

Merinosul de Württemberg era apreciat drept o rasă de „tip carne-lână, precoce, adaptată regiunilor de deal și munte”, dar care reclama „pășuni bogate și de bună calitate”, fiind, totodată, „inferioară merinosului nostru în ceea ce privește cantitatea și calitatea lânii”. În aceste condiții, concluzia era că „această rasă nu este potrivită pentru creștere și dezvoltare în condițiile geo-climatice din gospodăriile noastre”²³.

În cazul taurinelor, în cadrul gospodăriilor M.A.I. se urmărea, conform raionării zootehnice a țării, așa-numita „roșizare a efectivelor de taurine”. Concret, se dorea obținerea unei rase de taurine de culoare roșie uniformă, adaptată condițiilor stepei din sud-estul țării. Această acțiune a început în cadrul gospodăriilor Salcia și Chilia Veche, unde materialul genetic local a început să fie încrucișat cu cel oferit de tauri roșii din rasele: roșie de stepă, roșie estoniană și roșie daneză.

În opinia specialiștilor români, procesul de „roșizare” ar fi fost mai rentabil „dacă produsul urmărit va fi un animal cu producție mixtă, carne+lapte”, folosind în acest scop, ca amelioratoare rasa engleză „Red Poll”. Propunerea a fost aprobată de ministrul Alexandru Drăghici în 15 februarie 1961, astfel că urmau a fi obținute „prin metode specifice” 5 tauri de vârstă între 18-24 luni și 10 juninci gestante.

O altă rasă de taurine importată pe „canale confidentiale” a fost rasa olandeză „Friză” („bălțată cu negru”). Primele exemplare au fost aduse în țară încă din 1959, ajungându-se în septembrie 1961 la un efectiv de 72 de capete, din care 55 importate și 18 capete tineret născut în România. Rezultatele aclimatizării au fost mai mult decât încurajatoare, întrucât

Rasa Holstein Friza

animalele importate s-au dezvoltat normal și nu au contractat nici o boală. Prolificitatea era de 100%, iar vițelii rezultați se dezvoltau bine, prezentând toate caracterele tipice rasei. Producția de lapte era foarte bună, media la prima lactație fiind de 4.500 litri, dar înregistrându-se și exemplare cu peste 6.000 de litri. Ca urmare, se preconiza obținerea din import a încă „100 juninci de rasă Friză, în vârstă de 18-24 de luni, montate cu diferiți tauri de mare productivitate”. Pe „căi specifice” au fost importate între anii 1958-1962 și exemplare de reproducție

23 A.C.N.S.A.S., fond OVS, dosar nr. 2851, vol. 15, f. 3.

din alte rase: „Friză engleză”, „Jersey”, „Ayrshire”, „Aberden-Angus”, „Santa-Gertruda”, „Herefort” și „Zebu”.

O atenție deosebită a fost acordată și dezvoltării complexelor de creștere industrială a păsărilor pentru carne și ouă. Interesul în această direcție se pare că a fost generat de experiența trăită de Gheorghe Gheorghiu-Dej în septembrie 1960, când a condus delegația României la Adunarea Generală a O.N.U.

Cazat în clădirea Misiunii Permanente a României la O.N.U., Gheorghiu-Dej lua masa în salonul destinat recepțiilor și, după câteva prânzuri copioase, s-ar fi adresat ofițerilor din garda personală: „Măi băieți, de unde procurați voi carnea asta de pasăre așa aspectuoasă și gustoasă? Aici, în America, cred că este și foarte scumpă?”²⁴. Răspunsul primit l-a surprins pe Dej: „Dimpotrivă, tovarășe Gheorghiu, aici, în America, carnea de pasăre și ouăle sunt alimentele cele mai ieftine, pentru că, după cum am aflat, se produc în sistem industrial”.

După ce ambasadorul României în S.U.A., Silviu Brucan, a confirmat această afirmație, fiind mustrat sever pentru că nu transmitea în țară astfel de informații, Gheorghiu-Dej a luat primele măsuri: l-a chemat pe inginerul Gheorghe Răcuțeanu, atașatul pe probleme agricole de la Ambasada României din Washington, întrebându-l ce știa despre producerea în sistem industrial a păsărilor. Acesta a răspuns că și-a strâns documentația necesară și urmează să trimită o sinteză în Centrala M.A.E. Dej a întrebat dacă astfel de utilaje fabricate în S.U.A. se pot cumpăra și trimite în țară sau sunt supuse embargoului. „Uite, documentează-te bine, i-ar fi zis Dej, află pe unde sunt combinatele astea și fabricile care produc utilajele, ce prețuri au și tot ce trebuie să știm. Când ajung eu în țară, ți-l trimit pe Moghioroș (era ministrul Agriculturii), cu încă unul sau doi specialiști de-ai lor, ca să vadă tot ce trebuie, tot ce e nevoie, ca până la anul să construim și noi în țară asemenea «fabrici» sau cum o să le denumim”. Primul proiect de acest tip a fost Combinatul Avicol de la Crevedia, construit în anii 1961-1962, urmat apoi de capacități similare la Titu și la Ianca.

Odată deschisă această direcție de dezvoltare, implicarea D.I.E. în obținerea de astfel de instalații a venit de la sine. Obiectivul care le-a fost încredințat era acela de a aduce în țară și apoi a asimila instalațiile și tehnologiile de creștere a găinilor ouătoare în sistemul „bateriilor automate”. Specialiștii români au elaborat mai multe studii privind sistemul întreținerii păsărilor ouătoare în baterii, subliniind că „în țările capitaliste înaintate din punct de vedere agricol acest sistem a devenit preponderent în fermele din vecinătatea orașelor cu multă populație” și apreciind că asimilarea acestui sistem este o necesitate stringentă. Se aprecia că sistemul „bateriilor” permite o concentrație a efectivului de păsări pe unitatea de suprafață, respectiv „de 4 ori mai mult față de sistemul întreținerii în hale obișnuite și de 8 ori în comparație cu metoda de creștere extensivă”. Un alt avantaj decurgea din înaltul grad de mecanizare a principalelor munci în baterii, care permitea mai puține cheltuieli și un efort uman redus. Norma de deservire a unui îngrijitor creștea de aproximativ 7 ori, în comparație cu celelalte sisteme de întreținere. Posibilitatea controlului mediului inconjurător (lumină, temperatură, hrană) înlătura caracterul sezonier al producției de ouă, asigurând producția de ouă indiferent de anotimp. La aceste avantaje se adăugau producția mai mare de ouă (o medie de peste 250 de ouă/găină anual), înlăturarea risipei de furaje și posibilitatea menținerii unei igiene superioare.

La începutul anului 1963 ofițerii D.I.E. obținuseră și aduseseră la Gospodăria Agricolă M.A.I. „Nicolae Bălcescu” din Periș două baterii automate de tip „Thornber” pentru creșterea a circa 9.000 de păsări, precum și material de producție,

respectiv peste 9.000 puici din hibridii de înaltă productivitate New Silver Link, White Link și Red Link, produși ai firmei „Sterling” din Anglia. Pentru a oferi o imagine a schimbării, vom menționa că un efectiv de 8.748 de păsări introduse în două hale-baterii, ocupau o suprafață de numai 1.500 m.p., în vreme ce un efectiv similar aflat într-o secție clasică ocupa 44 de hale de diferite mărimi, aflate pe un teren de 24 hectare. De păsările aflate în baterii se ocupau doi îngrijitori, iar de cele în sistem „clasic” se îngrijeau 12 oameni.

Rentabilitatea creșterii în baterii a găinilor ouătoare era foarte atrăgătoare, totalul veniturilor pe cap de pasăre fiind estimat la 305 lei, în vreme ce cheltuielile directe și indirecte erau de doar 172 de lei. Luând în calcul o pierdere de efective de 5%, beneficiul pe cap de pasăre obținut după 10 luni era de 8550 păsări x 133 lei, adică 1.137.150 de lei, o sumă deloc neglijabilă.

Pe baza experienței acumulate la Periș, s-a luat ulterior decizia construirii Complexului Avicol Tâncăbești, conceput inițial pentru o producție anuală de 12.000.000 ouă marfă, dar cu posibilități de extindere a capacităților de producție. Acesta a fost considerat „în multe privințe superior complexelor avicole GOSTAT, inclusiv Combinatului Avicol Crevedia, considerat etalonul rețelei GOSTAT”.

Potrivit unei situații centralizatoare, întocmită în 30 ianuarie 1964 de către g.-ral.-mr. Nicolae Doicaru, șeful Direcției Generale de Informații și secretar general al M.A.I., valoarea animalelor de reproducție, a furajelor și medicamentelor, a mașinilor și instalațiilor agricole aduse în țară era de 1.339.095 dolari S.U.A.²⁵

Moștenirea regimului Dej în domeniul dezvoltării agriculturii prin spionaj

Interesul pentru informații tehnico-științifice din domeniul agriculturii nu a fost unul specific doar anilor de debut ai activităților T.S., ci s-a menținut constant până în 1989, fiind binecunoscută ambiția conducerii partidului de a transforma agricultura României într-una de tip intensiv, competitivă pe plan mondial. De aceea, interesul pentru semințe de cea mai bună calitate, soiuri rezistente de plante, animale de rasă, ierbicide, insecticide și îngrășăminte, medicamente de uz veterinar etc. a rămas la cote maxime pe întreaga durată de funcționare a Securității.

De exemplu, în primăvara anului 1982, Institutul Național de Cercetare pentru Cultura Cartofului și Sfeclei – Brașov a solicitat sprijinul CIE pentru „rezolvarea sarcinilor pe linia ameliorării speciilor autohtone de cartofi și avansării cercetării în domeniul înmulțirii cartofilor prin semințe”. Ca urmare, generalul-maior Gheorghe Zagoneanu a aprobat deschiderea acțiunii T.S. „Patata”, care avea ca obiect „obținerea prin mijloace specifice” de la Institutul Internațional al Cartofului din Peru a unor mostre de semințe de cartofi – specii sălbatice, aflate în banca de semințe a acestui institut²⁶.

În perioada 20–23 septembrie 1985, la Paris, a avut loc Conferința europeană în problemele protecției mediului, organizată de Federația Parcurilor Naturale din Europa. C.I.E. a trimis sursa „Victor”, pregătită pentru „aport T.S.”, pentru a participa la lucrările acestei conferințe și pentru a procura o serie de materiale care prezentau interes pentru Ministerul Silviculturii:

- documentații referitoare la instalarea de culturi silvice experimentale pe nisipurile de deltă;
- metode de îngrijire, consolidare și conservare a pădurilor existente pe solurile de deltă;
- selecția și tehnologiile de cultură a speciilor forestiere

24 Gr. Aldescu-Aldea, *Gheorghe Gheorghiu-Dej ia contact cu realitățile din S.U.A.*, în „Magazin istoric”, nr. 10/2011, p. 27.

25 A.C.N.S.A.S., fond OVS, dosar nr. 2851, vol. 15, f. 127.

26 A.C.N.S.A.S., fond S.I.E., dosar nr. 48 380, f. 297.

repede crescătoare, pentru producerea fitomasei energetice²⁷.

Totodată, sursa „Victor” avea misiunea să identifice și să semnaleze rezidenței de la Paris specialiștii „cu posibilități în domeniul silviculturii”, care, ulterior, să poată fi invitați în România, pentru a rezolva „sarcini specifice”.

Uneori, goana după noutăți din domeniul tehnologiilor agriculturii mai producea, pe fondul unei pregătiri precare a ofițerilor de informații, și surprize neplăcute. Astfel, unul dintre „ofițerii-instant”, școliți și trimiși la post după dezertarea lui Pacepa, se pare că a fost păcălit de un emigrant român, fost cercetător la institutul de specialitate de la Fundulea. Acesta l-ar fi contactat pe ofițer într-una din țările sud-americane, propunându-i un eșantion de semințe de floarea soarelui, sustrase chipurile de la un institut de cercetare american, contra unei anumite sume de bani. Tranzacția s-a încheiat, semințele au fost expediate în Centrală și de acolo la Fundulea. Răspunsul venit de la specialiștii agronomi i-a dezumflat rapid pe ofițerii CIE: „mulțumim, dar nu avem nevoie de așa-ceva. Semințele trimise de dvs. sunt furate de la noi de inginerul X, rămas ilegal în SUA și care a căutat să le vândă americanilor fără sorți de izbândă însă”²⁸.

Interesul pentru informații tehnico-științifice din domeniul agriculturii nu a fost unul specific doar anilor de debut ai activităților T.S., ci s-a menținut constant până în 1989, fiind binecunoscută ambiția conducerii partidului de a

27 *Ibidem*, f. 189.

28 Gh. Ionescu Olbojan, *Good bye, domnule Pacepa!*, Editura Isis & R.A.I., București, 1992, p. 53.

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: **Marin Rotaru**

Redactor-șef adjunct: **Cristian Onel**

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. **Vlad Codrea**,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca
 prof. univ. dr. **Ștefan Olteanu**, București

asist. univ. dr. **Bogdan Rățoi**,

Univ. „Al. I. Cuza Iași”

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

dr. **Arcadie M. Bodale**, Vicovu de Sus

Serghei Coloșenco, Bârlad

dr. **Laurențiu Ursachi**, Bârlad

dr. **Laurențiu Chiriac**, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

dr. **Sorin Langu**, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: **Bogdan Artene**
 Tipar: **SC Irimex SRL Bârlad**

transforma agricultura României într-una de tip intensiv, competitivă pe plan mondial. De aceea, interesul pentru semințe de cea mai bună calitate, soiuri rezistente de plante, animale de rasă, ierbicide, insecticide și îngrășăminte, medicamente de uz veterinar etc. a rămas la cote maxime pe întreaga durată de funcționare a Securității.

De exemplu, în primăvara anului 1982, Institutul Național de Cercetare pentru Cultura Cartofului și Sfeclei – Brașov a solicitat sprijinul CIE pentru „rezolvarea sarcinilor pe linia ameliorării speciilor autohtone de cartofi și avansării cercetării în domeniul înmulțirii cartofilor prin semințe”. Ca urmare, generalul-maior Gheorghe Zagoneanu a aprobat deschiderea acțiunii T.S. „Patata”, care avea ca obiect „obținerea prin mijloace specifice” de la Institutul Internațional al Cartofului din Peru a unor mostre de semințe de cartofi – specii sălbatice, aflate în banca de semințe a acestui institut²⁹.

În perioada 20–23 septembrie 1985, la Paris, a avut loc Conferința europeană în problemele protecției mediului, organizată de Federația Parcurilor Naturale din Europa. CIE a trimis sursa „Victor”, pregătită pentru „aport T.S.”, pentru a participa la lucrările acestei conferințe și pentru a procura o serie de materiale care prezentau interes pentru Ministerul Silviculturii:

- documentații referitoare la instalarea de culturi silvice experimentale pe nisipurile de deltă;

- metode de îngrijire, consolidare și conservare a pădurilor existente pe solurile de deltă;

- selecția și tehnologiile de cultură a speciilor forestiere repede crescătoare, pentru producerea fitomasei energetice³⁰.

Totodată, sursa „Victor” avea misiunea să identifice și să semnaleze rezidenței de la Paris specialiștii „cu posibilități în domeniul silviculturii”, care, ulterior, să poată fi invitați în România, pentru a rezolva „sarcini specifice”.

Odată ajunși în România, specialiștii străini erau devalizați de materialele de interes prin **sistemul „perchezițiilor secrete”**, care a fost folosit cu succes pe scară largă pentru obținerea de documentații pe întreaga durată a regimului comunist. Arhivele au păstrat suficiente dovezi în acest sens. De exemplu, în 9 noiembrie 1983, o echipă alcătuită din ofițeri de la U.M. 0544, Grupele Operative Teritoriale 0544 Brașov și de la Serviciul 3 „Contraspionaj”, al aceluiași inspectorat județean, a efectuat o astfel de percheziție în spațiul de cazare al unor specialiști vest-germani. Rezultatul a fost unul rodnic, obținându-se „12 seturi de documentații care au fost exploatate la beneficiar și apreciate ca fiind foarte utile pentru sectorul zootehnic”. Concret, era vorba de materiale referitoare la utilizarea produselor enzimatice în hrana animalelor și a coccidiostaticului *Salinomycin* atât ca biostimulator, cât și ca medicament în tratarea dizenteriei la porci. Se aprecia că informațiile obținute astfel serveau la compararea lor cu caracteristicile altor produse indigene și din import, pentru a fi perfecționate produsele enzimatice de către institutul de specialitate românești.

Concluzii

În încheiere, pe baza trecerii în revistă a câtorva dintre aspectele referitoare la implicarea spionajului în dezvoltarea agriculturii și zootehniei românești, nu ne rămâne decât să subscriem la ipoteza futurologului american Alvin Toffler, conform căruia în anii care vor veni atenția spionilor va fi îndreptată prioritar spre trei domenii: economia, tehnologia și ecologia. Ca urmare, și noi credem că „spionul viitorului are mai puține șanse să semene cu James Bond, al cărui principal patrimoniu erau pumnii, și mai mult cu inginerul Liniei X, care locuiește liniștit pe aceeași stradă cu noi și niciodată nu întreprinde vreo acțiune mai violentă decât întoarcerea unei pagini de manual sau apăsarea pe butonul microcomputerului”³¹.

Realist vorbind, o națiune care va dori să aibă un viitor într-o lume în care concurența este tot mai dură, va trebui să investească masiv în cercetarea de vârf. Dacă nu-și permite să investească suficient în cercetare, va trebui să investească în spionaj! Cine nu va investi nici în cercetare, nici în spionaj, va înceta să mai conteze în arena internațională, devenind un subiect pasiv al istoriei, aflat la mila celor puternici și bogați.

29 A.C.N.S.A.S., fond S.I.E., dosar nr. 48 380, f. 297.

30 *Ibidem*, f. 189.

31 Alvin Toffler, *Powershift. Puterea în mișcare*, traducere din limba engleză de Mihnea Columbeanu, București, Editura Antet, 1995, p. 311.

**Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
 Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Simpozion

Studii și cercetări din domeniul științelor naturii

Gheorghe CLAPA

Consiliul local municipal al Primăriei Bârlad a organizat în perioada 12-21 mai 2017 Ediția a XXXII-a a „Zilelor Culturale ale Bârladului”. S-au desfășurat următoarele activități: sesiuni științifice, lansări de carte, evocări, expoziții de artă, simpozioane (istorie, arheologie, astronomie, memorialistică, științele naturii), spectacole (muzicale – „Voltaj”, Silvia Dumitrescu & Soul Music Art, „Amadeus”, „Provincialii” și „Milenium”, coregrafice și de teatru). Parteneri media: Bârlad-Online, Media-TV, Est News, Monitorul – Vaslui, Obiectiv – Vaslui, Vremea nouă – Vaslui, Radio Unison, Radio Iași, TVR Iași, Bună Ziua – Vaslui.

La reușita lucrărilor Simpozionului „Studii și cercetări din domeniul științelor naturii” și-au adus contribuția Casa de ajutor reciproc a pensionarilor „Elena Cuza” Bârlad, Primăria municipiului Bârlad, Consiliul Local Bârlad și Academia Rurală „Elanul”. Deschiderea Simpozionului a avut loc în Sala de conferințe a CARP „Al. I. Cuza” din Bârlad la ora 11:30.

Au susținut lucrări științifice următorii invitați: Prof. univ. dr. Vlad Aurel Codrea, Univ. „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca; Asist. univ. dr. Bogdan Gabriel Rățoi, Univ. „Al. I. Cuza”, Iași; Dr. Tony Dumitriu, Univ. „Al. I. Cuza”, Iași; Dr. Lucian Stanciu, I.G. României, București; Dr. Adrian Andrei, Bârlad; Dr. Laurențiu Ursachi, Bârlad; Dr. Iulian Vasile Balan, Univ. „Al. I. Cuza”, Iași; Ferdinando Perniciano, Bârlad și 11. Simon Salcă, Bârlad.

Președintele C.A.R.P. „Elena Cuza”, Nicolaie Mihai, gazda acestei prestigioase manifestări, a ținut o alocuțiune, felicitând pe invitați, dând cuvântul prof. univ. dr. Vlad Aurel Codrea, care a „prestat” funcția de moderator pe tot parcursul desfășurării lucrărilor simpozionului. Redăm în continuare lista cu autorii și titlurile comunicărilor:

1. Vlad Aurel Codrea, Mihai Brânzilă, Bogdan Rățoi, Laurențiu Ursachi: „Moldova dinainte de istorie”;
2. Bogdan Rățoi, Bogdan Haiduc, Mihai Brânzilă, Vlad Aurel Codrea: „Miocenul superior din zona Popeni-Zorleni, județul Vaslui”;
3. Laurențiu Ursachi, Bogdan Rățoi, Vlad Aurel Codrea, Mihai Brânzilă: „Protejarea noilor situri paleontologice din județul Vaslui”;
4. Tony-Cristian Dumitriu, Mihai Brânzilă, Dorin Sorin Baci: „Preserving history „Calcariul” de la „Răpidea” 3D virtual tour Iași, România”;
5. Adrian Andrei, Costel-Silviu Doru: „Evaluarea vulnerabilității la inundații în zona municipiului Bârlad prin intermediul tehnicilor G.I.S.”;
6. Tony Cristian Dumitriu, Iulian Vasile Balan: „Fotografia 3D în didactica Geologiei”;
7. Laurențiu Ursachi, Simon Salcă, Ferdinando Perniciano: „Proiect de voluntariat DEINOTERRA”;
8. Lucian Stanciu: „Arheologia Moldovei”.

Din partea Primăriei municipiului Bârlad a susținut o alocuțiune doamna viceprimar Roxana Feraru, care cu o dicție perfectă și o frazare elegantă a felicitat atât pe gazde, în persoana domnului magistrat Președinte al C.A.R.P. „Elena Cuza” Bârlad, Nicolaie Mihai, pentru reușita organizării Simpozionului, cât și pe invitații de prestigiu din cadrul Universităților „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca și „Al. I. Cuza” din Iași, apreciind munca de cercetare desfășurată de aceștia, precum și pe cercetătorul Laurențiu Ursachi de la Muzeul „V. Pârvan” Bârlad, care, ca o încununare a activității desfășurate pe tărâmul paleontologiei, a obținut titlul de Doctor la Universitatea „Al. I. Cuza” Iași, Facultatea de Geografie-Geologie.

În final, domnul Nicolaie Mihai a dăruit câte o medalie de aur fiecărui invitat, pentru comunicările expuse, inclusiv domnului prof. dr. Cristian Onel, apreciindu-i munca desfășurată în domeniul arheologiei. De asemenea, li s-a oferit câte o pungă cu diferite obiecte, având pe ele emblema C.A.R.P. „Elena Cuza” Bârlad, după care cei prezenți la această interesantă și documentată manifestare culturală au fost invitați la o agapă.

ORGANIZEAZĂ SIMPOZIONUL DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE:

**STUDII ȘI CERCETĂRI
DIN
DOMENIUL ȘTIINȚELOR NATURII**

PARTICIPANȚI:
DR. URSACHI LAURENȚIU - BÂRLAD
PROF. UNIV. DR. VLAD AUREL CODREA - UNIV. BABEȘ-BOLYAI - CLUJ-NAPOCA
PROF. UNIV. DR. MIHAI BRÂNZILĂ - UNIV. "AL. I. CUZA" IAȘI
ASIST. UNIV. DR. BOGDAN GABRIEL RĂȚOI - UNIV. "AL. I. CUZA" IAȘI

ASIST. UNIV. DR. TONY DUMITRIU - UNIV. "AL. I. CUZA" IAȘI
DR. ADRIAN ANDREI - BÂRLAD
SIMON SALCĂ - BÂRLAD
FERDINANDO PERNICIANO - BÂRLAD

VINERI 12 MAI 2017, ORA 11.30,
CASA DE AJUTOR RECIPROC A PENSIONARILOR "ELENA CUZA" BÂRLAD - SALA "AL. I. CUZA"